

Koleksiyoncu Gazeteci Reşid Halid Gönç (1892- 1966)

*Collector and Journalist Reşid Halid Gönç
(1892-1966)*

Kasım HIZLI*

ÖZ

Reşid Halid Gönç, altı yüz kişilik fotoğraf ve imza koleksiyonu sebebiyle “Bâbiâli'nin Kütüğünü Tutan Adam” olarak bilinmektedir. Gönç'ün gölgede kalan diğer özelliği ise gazeteciliğidir. Çocukluk yıllarında Ebüzziya Tevfik'in yönlendirmesiyle matbuat âlemine heves eden Gönç, elli yaşından sonra Telefon Şirketi'ndeki görevinden istifa ederek gazeteciliğe başlamıştır. Gazetecilik yıllarında yakın dönem tarih, edebiyat, basın ve mûsiki çalışmalarına katkı sağlayacak röportaj ve tefrikalar yayınlamıştır. Bu çalışmada, Reşid Halid Gönç'ün biyografisi, koleksiyonerliği ve az bilinen gazetecilik yönleri incelenmiştir. Ayrıca bir dönem Bâbiâli üst kademelerinde görev almış aile fertlerinin hikâyelerine Reşid Halid Bey'in biyografisiyle bütünlük arz edecek şekilde yer verilmiştir. Çalışmanın amacı, Türk basınında koleksiyonu ve çarpık çenesiyle hatırı sayılır bir üne sahip olan Reşid Halid Gönç'ün biyografisi, gazetecilik ve koleksiyonculuk yönlerini ortaya koymaktır. Çalışmanın birincil kaynaklarını

Araştırma makalesi/
Research Article

Geliş tarihi/Date of Arrival:
18 Eylül/September 2024

Kabul tarihi/Date of Acceptance:
8 Kasım/November 2024

* Dr., T. C. Cumhurbaşkanlığı Devlet
Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi,
İstanbul/Türkiye
ORCID ID: 0000-0001-7265-5522
E-posta/E-mail: kasimhizli@gmail.com

Atıf/Citation: Kasım Hızlı, “Koleksiyoncu
Gazeteci Reşid Halid Gönç (1892-1966)”,
Zeyrek Tarih Araştırmaları Dergisi,
1 (Aralık 2024), s. 177-219.

başta arşiv belgeleri olmak üzere Osmanlı ve Cumhuriyet dönemi basını oluşturmaktadır. Gönç'ün koleksiyonu ve şahsı hakkında yazılanlar ikincil kaynaklarla ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Reşid Halid Gönç, Mehmed Galib, Ebüzziya Tevfik, koleksiyonerlik

ABSTRACT

Reşid Halid Gönç is famous person for his collection of six hundred photographs and autographs. He is known as 'The Man Who Keeps the Record of Journalists' thanks to his keen for collecting. Another characteristic of Reşid Halid is his journalism. In his childhood, Gönç had an enthusiasm to be a member of the press with the guidance of the eminent journalist Ebüzziya Tevfik. After he got 50, he resigned from his job at the Telephone Company and started a new career as a journalist. He published interviews and series of articles that contributed to recent history, literature, press and musicology. In this article, the biography of Reşid Halid Gönç, his curiosity for collecting and printing were examined. Moreover the stories of his family members who served in the higher departments of the Sublime Porte were included in a method that enabled a complementary aspect to understand the whole biography of Gönç. There is no doubt that Gönç has a considerable reputation in the Turkish press owing to his collection and talkativeness. The primary sources of this article are composed of basically archival documents, Ottoman and Republican press. The collection of Reşid Halid Gönç and the information about his personlity are clarified through the secondary sources.

Keywords: Reşid Halid Gönç, Mehmed Galib, Ebüzziya Tevfik, collectorship

Giriş

İnsan hayatına yön veren alışkanlıkların temelinde genellikle çocukluk yıllarına ait ilgiler yatar. Bu ilgi ve eğilimler hayatın akışına göre silinip gidebildiği gibi yıllarca bekledikten sonra filizlenip dal budak da salabilir. Reşid Halid Bey'in çocukluk yıllarına ait ilgileri gençlik yıllarında hobi olarak devam etmiş, mesleki kariyerinin zirvesinde tutkuya dönüşerek hayatının yegâne meşgalesi hâline gelmiştir.

Çocukluğunda tanıdığı EbuZZiya Tefvik'in etkisiyle gazeteciliğe heves eden Reşid Halid Gönç, amcası Mehmed Galib Bey'in yazılarını *Yeni Tasvir-i Efkâr* gazetesine getirip götürürken Babıali'nin tozunu yutmuştur. Küçük yaşta Bâbîâli çevresinden edindiği tanıdık simalar, kendisinde gazeteciliğe karşı derin bir merak uyandırmıştır. Ancak çok istemesine rağmen uzun yıllar basın dünyasına adım atamamıştır.

Bir diğer merakı ise nasıl başladığını kendisinin de bilmediği fotoğraf ve imza koleksiyonerliğidir. Esasında koleksiyon merakı, gazetecilik merakıyla bağlantılı bir meşgaledir. Çünkü bulabildiği her fırsatta imza ve fotoğraf toplamak için gazetecilerle temas geçmiştir. Koleksiyon toplama vesilesiyle temas kurduğu gazeteci ve yazarlar, Reşid Halid Gönç'e giremediği matbuat âlemine ucundan kenarından da olsa tutunma imkânı sağlamıştır.

Gazetecilik ve koleksiyonerlik merakı yıllar ilerledikçe artan Reşid Halid Gönç, mesleki kariyerinin zirvesinde radikal bir karar alarak Telefon Şirketi'ndeki görevinden istifa etmiş ve elli yaşında gazeteciliğe adım atmıştır. Bu şekilde hem çocukluğundan beri hayalini kurduğu mesleği icra etmeye başlamış hem de fotoğraf ve imza koleksiyonu için bolca vakit kazanmıştır. 1943 yılında başladığı yazı hayatının sonunda otuza yakın biyografi ile eski İstanbul hayatına dair hatıra ve gözlemlerini yayımlamıştır. Koleksiyonuna dâhil ettiği resim ve imza sayısı ise altı yüzü bulmuştur.

Reşid Halid Gönç, elli yaşından sonra gazeteciliğe atılınca meslektaşları tarafından haberlere konu edilmeye başlanmış, türlü vesilelerle koleksiyon macerası kamuoyuna aktarılmıştır. Koleksiyonu hakkında Türk basınında çıkan ilk yazı, *Cumhuriyet* gazetesi yazarlarından M. Turhan Tan'a aittir. Turhan Tan, “Kıymetli Ölüler Nasıl Diriltilir?” başlığı altında Reşid Halid Gönç'ün koleksiyon merakından bahsetmiştir.¹ İlk röportaj ise *Akşam* gazetesi yazarlarından Cemaleddin Bildik tarafından gerçekleştirilmiştir.² Bir başka röportaj ise “Koleksiyonerler Arasında” üst başlığıyla Türkiye'deki koleksiyonerlerle

1 M. Turhan Tan, “Kıymetli Ölüler Nasıl Diriltilir?”, *Cumhuriyet*, 16 Eylül 1937, s. 5; Reşid Halid Gönç, “Neler Yazdılar- III”, *Vakit*, 7 Aralık 1943, s. 4.

2 Cemaleddin Bildik, “Kaybettüğümüz Kıymetlerin Neşredilmemiş Yazıları”, *Akşam*, 10 Aralık 1949, s. 6.

seri mülakatlar gerçekleştirerek koleksiyonerlik tarihine önemli bir katkıda bulunan Aysel Okan'a aittir.³ Reşid Halid Gönç hayattayken koleksiyonunu konu alan bir başka yazı ise Kapsız'a aittir.⁴

Ölümünün hemen ardından hayat hikâyesi ve koleksiyonu, son çalıştığı gazete olan *Her Gün*⁵ ve *Milliyet*⁶ gazetesinde genişçe yer bulmuştur. Genç yaşlarında Reşid Halid'le çalışan ya da tanışan gazeteciler, mazide kalan Bâbîâlî'yi ve eski günleri yâd etmek için bu ilginç koleksiyoner hakkında yazılar yazmışlardır.⁷ Gazeteciler Cemiyeti, Reşid Halid Bey'in koleksiyonuna ait fotoğraf ve imza fotokopilerinden bir kısmını 1984-1988 yıllarında üç cilt olarak yayınlamıştır.⁸

Koleksiyonu sebebiyle “Bâbîâlî'nin Kütüğünü Tutan Adam” olarak tanınan Reşid Halid Gönç, bu sıfatın hakkını yazdığı biyografilerle de vermiş bir kültür adamıdır. Kişisel biyografisi, ömrünü verdiği

- 3 Aysel Okan, “Reşit Halit Gönç Babialî'den Fotoğraf, Yazı ve İmza Toplamış”, *Akşam*, 20 Ocak 1963, s. 3.
- 4 Kapsız, “Babialî'nin Kütüğünü Tutan Adam”, *Resimli Hayat*, Sayı 28, Ağustos 1954, s. 24-25.
- 5 “R. Halid Gönç'ü de Kaybettik...”, *Her Gün*, 1 Şubat 1966, s. 1, 5; “R. Halid Gönç'ü Toprağa Verdik”, *Her Gün*, 2 Şubat 1966, s. 1; Ertuğrul Şevket, “Ardından”, *Her Gün*, 2 Şubat 1966, s. 6; Cihad Dilerge, “Arkadaşları Onu Anlatıyor: Kahven Benden!”, *Her Gün*, 2 Şubat 1966, s. 6; Emin Edis, “Ölmeyeceğim Derdi”, *Her Gün*, 2 Şubat 1966, s. 6; “Büyük Mevlid”, *Her Gün*, 11 Mart 1966, s. 2.
- 6 “Babialî'nin Kütüğünü Tutan Adam Reşid Halid Gönç Dün Vefat Etti”, *Milliyet*, 2 Şubat 1966, s. 7; Adnan Tahir, “Koleksiyonu İçin Yaşıyordu”, *Milliyet*, 4 Şubat 1966, s. 6; Refii Cevad Ulunay, “Reşid Halid ve Hatıralar”, *Milliyet*, 3 Şubat 1966, s. 2; Altan Erbulak, “Reşid Halid Bey...”, *Milliyet*, 4 Şubat 1966, s. 6.
- 7 Adnan Tahir, “Akıl ve Baş”, *Cumhuriyet*, 4 Temmuz 1971, s. 6; Oktay Akbal, “Babialî'nin Anı Defteri”, *Cumhuriyet*, 24 Mart 1985, s. 2; Burhan Arpad, “Babialî Üzerine”, *Cumhuriyet*, 20 Ağustos 1985, s. 2, 11; Mehmet Kasım, “Babialî'nin Anı Defteri”, *Milliyet Sanat*, Sayı 201, 1 Ekim 1988, s. 53; İlhan Selçuk, “Hatıra Defteri”, *Cumhuriyet*, 14 Haziran 1989, s. 2; Hasan Pulur, “Hep Kitap Yüzünden”, *Milliyet*, 1 Mayıs 1998; Sunay Akın, “Koleksiyon Aşk”, *Cumhuriyet*, 21 Aralık 2003, s. 15; Hâfi Kadri Alpman, “Reşid Halid Gönç”, *Portreler*, (İstanbul: Sile Matbaa ve Mukavva Kutu Fabrikası, 1972), s. 101; Çetin A. Özkırım, *Düş Erimi*, (İstanbul: Karacan Yayınları, 1982), s. 39; Altan Deliorman, “İki Düşüş Arasında”, *Sessiz Bir Ses*, (İstanbul: Bayrak Basım Yayım Dağıtım), 1997, s. 138; *Mazide Kalan Koleksiyonerler*, der. Rifat N. Bali, (İstanbul: Libra Yayınları, 2020), s. 125-133.
- 8 *Reşid Halid Gönç Koleksiyonu'ndan-Babialî'nin Hatıra Defteri*, haz. Ayhan Yetkiner, Cilt I, (İstanbul: Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, 1984), s. 160; *Reşid Halid Gönç Koleksiyonu'ndan-Babialî'nin Hatıra Defteri*, haz. Ayhan Yetkiner, Cilt II, (İstanbul: Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, İstanbul 1988, s. 160 ; *Reşid Halid Gönç Koleksiyonu'ndan-Babialî'nin Hatıra Defteri*, haz. Ayhan Yetkiner, Cilt III, (İstanbul: Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, 1988), 154 s.

koleksiyon ve gazete yazılarının ortaya çıkmasını sağlayan sancı ve dinamikleri de içinde barındırmaktadır. Bu sebeple ayrı bir önem ve ilgiyi hak etmektedir. Ancak koleksiyonunun sağladığı kısmî üne ve “Bâbîâli'nin Kütüğünü Tutan Adam” olarak hatırı sayılır bir nâma sahip olmasına rağmen hakkındaki bilgiler yetersiz ve dağınık vaziyettedir. Bu makalede Reşid Halid Gönç'ün geniş biyografisi ortaya konulduğu gibi koleksiyoner, gazeteci ve biyograf yönleri ayrıntılı şekilde incelenmiştir.

Biyografisi

Asıl adı Mehmed Reşid'dir. 25 Ocak 1892 tarihinde İstanbul Laleli'de dedesi Said Efendi'nin Mesih Paşa-yı Atîk Mahallesi, Cami-i Şerif Sokağı'nda bulunan 1 numaralı konağında doğmuştur.⁹ Babası Mehmed Halid Bey, annesi Fatma Reşide Hanım'dır. Refika isminde bir kız kardeşi vardır.¹⁰

Çocukluğu Tanzimat ricalinden dedesi Said Efendi'nin Laleli'deki konağında geçmiştir.¹¹ Mekteb-i Osmanî'deki ilk eğitimin ardından Koska'daki Burhan-ı Terakkî-i Hamidî Mektebi'nin rüşdiye kısmında eğitim görmüştür. Lâleli'de Koca Ragıp Paşa türbesinin karşısında, Maarif Nazırı Zühdü Paşa'nın konağında faaliyet gösteren Burhan-ı Terakki-i Hamidî Mektebi, döneminin gözde hususi mekteplerinden biridir. Hocaların seçimi, okulun dizaynı ve müfredatı

9 Reşid Halid Gönç'ün biyografisi yazılırken Reşad Ekrem Koçu'nun *İstanbul Ansiklopedisi* için hazırladığı otobiyografisinden istifade edilmiştir. *İstanbul Ansiklopedisi*'nin “Gönç (Reşid Hâlid)” maddesi, ansiklopedinin yarım kalması üzerine yayınlanamamıştır. Ekim 2024'te Kadir Has Üniversitesi ve Salt Araştırma işbirliğiyle *İstanbul Ansiklopedisi*'nin yayınlanamayan maddelerine ait materyallerin dijitalleştirilip erişime açılmasıyla birlikte “Gönç (Reşid Hâlid)” maddesine erişim sağlanmıştır. Kadir Has Üniversitesi Bilgi Merkezi – Salt Araştırma, Reşad Ekrem Koçu ve İstanbul Ansiklopedisi Arşivi, G3015; ; Otobiyografi için bkz. EK-I.

10 Reşid Halid Gönç'ün alt ve üst soy bilgilerine, babası Mehmed Halid Bey'in vefatı üzerine vârislerin tespiti için hazırlanan dosyadan ulaşılmıştır: T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), Zabtiye Nezareti Belgeleri (ZB), 344/104 (30 Aralık 1907); Ayhan Yetkiner, “Bir Reşid Halid Gönç Vardı”, *Babîâli'nin Hatura Defteri*, haz. Ayhan Yetkiner, (İstanbul: Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, 1984), s. 9

11 Osman Nuri Ergin, Reşid Halid Gönç'ün dedesi Said Efendi'ye atfen konağın bulunduğu sokağın ismini “Said Efendi Sokağı” olarak değiştirmiştir. Sokak ismi bugün “Saitefendi Sokağı” olarak mevcudiyetini sürdürmektedir (İstanbul İli, Fatih İlçesi, Mesihpaşa Mahallesi, Saitefendi Sokağı).

zamanının zihniyetinin çok ötesindedir. Reşid Halid Bey'in muallimleri arasında Muallim M. Cevdet gibi devrinin kıymetli maarifçileri bulunmaktadır.¹²

Resim 1: Reşid Halid Gönç'ün çocukluğu (*Her Gün*, 2 Şubat 66, s. 6)

Okul arkadaşları arasında Cumhuriyet devrinin ünlü Dışişleri Bakanı Numan Menemencioğlu, kimyager ve Kırşehir mebusu Fuad Çobanoğlu ile İstanbul Üniversitesi Kadın Hastalıkları uzmanı İbrahim Sadık Berkman bulunmaktadır. Başarılı bir öğrenci olan 137 Reşid Halid, okul birinciliğini 94 Muharrem (eski surre eminlerinden Doktor Mustafa Paşa'nın oğlu) ve 116 Şefik'le (Mahmud Yesari'nin ağabeyi, Emlak ve Eytam Bankası memuru) paylaşmıştır.¹³

On bir yaşında iken bir Rum dışçının çene kemiğini kırması üzerine ortaya çıkan hastalık, hayatının geri kalan kısmı üzerinde maddi ve manevi tesir bırakacak bir arızaya dönüşmüştür. Hastalık çene kemiğini sarmış, İstanbul'da yapılan operasyondan fayda görülemeyince tedavinin Paris'te devam etmesine karar verilerek 1906 yılında Fransa'ya gönderilmiştir.¹⁴

¹² Muallim Cevdet'in Said Efendi ailesiyle olan bağı hakkında bkz. Osman Ergin, *Muallim M. Cevdet'in Hayatı, Eserleri ve Kütüphanesi*, (İstanbul: Bozkurt Basımevi, 1937), s. 297; Reşid Halid Gönç, "Muallim M. Cevdet", *Vakit*, 18 Şubat 1944, s. 5.

¹³ Reşid Halid Gönç, "Burhan-ı Terakki-i Hamidî Mektebi", *Vakit*, 26 Haziran 1944, s. 5.

¹⁴ Reşid Halid Gönç'ün dedesi Said Efendi'nin pasaport için Dahiliye Nezareti'ne yazdığı dilekçe:

Tedavi için Paris'e gidiş iznini fırsata çeviren Reşid Halid Bey İstanbul'a hemen dönmemiş, Fransa'da iki buçuk yıl kalmıştır. Paris'teki tedavi sırasında tahsiline Faure mektebinde devam etmiştir. II. Meşrutiyet'in ilanı üzerine İstanbul'a dönmüş, eğitimini Kadıköy'deki Fransız Frères Mektebi'nde (Saint Joseph Koleji) sürdürmüştür.¹⁵

Resim 2: Reşid Halid Gönç, çocukluğunda at sırtında (*Her Gün*, 2 Şubat 1966, s. 6)

Reşid Halid Bey'in babası rütbe-i ûlâ ricalinden Mehmed Halid Bey'dir. Ocak 1860'da İstanbul'da doğmuştur. Bayezid Rüşdiye Mektebi'yle Mahrec-i Aklâm'da eğitim görmüştür. Hususi hocalardan

“Devletlü efendim hazretleri,

Hafid-i acizî on üç yaşında Mehmed Reşid kölelerinin bir buçuk sene evvel dışında husûle gelen hastalık neticesinde çene kemiği üzerinde bir ameliye-i mühimme icra kılınıp fakat elyevm ifâkat-ı kâmile hâsıl olamamış ve pederi Halid Bey bendelerinin malum olan maraz-ı dil-hırâşında inzınam eden şu hâl-i esef-âverin biiznillahi teala tedavisi zımında Reşid kölelerinin Paris'e izâmına mecburiyet elvermiş olduğundan usûlen iktizâ eden pasaportunun itâsı için daire-i aidesine emir ve mezûniyet-i celi-le-i cenâb-ı nezaret-penâhilerinin bî-dirîğ buyurulmasını rica eylerim. Olbabda emr ü ferman hazret-i men-lehü'l-emrindir. 17 Kanunievvel 1321 (30 Aralık 1905) Said” BOA, Dahiliye Nezareti Mektubi Kalemî Belgeleri (DH.MKT), 1038/54.

¹⁵ Reşid Gönç, “Ebüzziya Tefvik'i Nasıl Tanımıştım?”, *Cumhuriyet*, 13 Ağustos 1943, s. 2; Yetkiner, “Bir Reşid Halid Gönç Vardı”, s. 9.

Arapça, Farsça ve Fransızca okumuştur. Sicilinde İngilizce'ye aşina olduğu da kaydedilmiştir. On yedi yaşında stajyer olarak Adliye Nezareti Mektupçu Odası'nda memuriyete adım atmıştır. 20 Temmuz 1880'de Encümen-i Adliye Başkıtabeti'ne tayin edilmiştir. 8 Aralık 1887'de Dersaadet İlamât-ı Nizamiye İcra Memuriyeti'ne nakledilmiştir. 8 Ekim 1891'de Dersaadet Bidayet Mahkemesi müstantik azalığına tayin edilmiştir.¹⁶ Son görevi olan Adliye Nezareti İstinaf Ticaret Mahkemesi azalığı esnasında ağır bir hastalığa (ateh felci ve felc-i nısfî) yakalanarak malûlen emekli edilmiştir.¹⁷ İki sene çektiği hastalıktan kurtulamayarak erken denecek bir yaşta, 27 Şubat 1907 tarihinde vefat etmiştir. Reşid Halid Gönç, babasının içki düşkünlüğü sebebiyle cinnet geçirdiğini ifade etmiştir.¹⁸

Mehmed Halid Bey, Laleli'deki konaktan Mevlevi dedelerinin tekbir ve tehlilleriyle Beyazıd Camii'ne götürülmüş, cenaze namazının ardından Kadıköy Saraçlar Çeşmesi'ndeki aile mezarlığına defnedilmiştir.¹⁹ Saraçlar Çeşmesi mezarlığı, Karacaahmet'in uzantısı olup Tıbbiye arkasına düşen kısımda kalmaktadır. Said Efendi ailesine mahsus mezarlar bu kısmın son noktalarındaki büyük sofada kalmaktadır.²⁰ Bağdat menzili üzerindeki dinlenme alanında yolcuların saracıye ve diğer ihtiyaçlarının karşılanması için saraç esnafından ismini alan Saraçlar Çeşmesi, kahvesi ve mezarlığı 1960'larda yol inşaatına gittiğinden bugün bu aileye ve diğer şahıslara ait mezarlar yok edilmiştir.²¹

Mehmed Halid Bey'in ölümü üzerine Reşid Halid Bey ile anesi Fatma Reşide Hanım'a Mülkiye Tekaüd Sandığı'ndan maaş

16 BOA, Dahiliye Nezareti Sicill-i Ahval İdare-i Umumiyesi Defterleri (DH.SAİD.d), 14/411.

17 BOA, Şura-yı Devlet Belgeleri (ŞD), 1043/33; BOA, İrade Tekaüd Sandığı (İ.TKS), 17/31 (19 Mart 1906).

18 Kaynak: Kadir Has Üniversitesi Bilgi Merkezi – Salt Araştırma, Reşad Ekrem Koçu ve İstanbul Ansiklopedisi Arşivi, G3015;

19 “İrtihal”, *İkdam*, 28 Şubat 1907, sy. 4579, s. 2; Cenazeye katılanların listesi için bkz. “Defin”, *İkdam*, 1 Mart 1908, sy. 4580, s. 2; “Tedfin”, *Tercüman-ı Hakikat*, 1 Mart 1907, sy. 9303, s. 2-3.

20 Ergin, *Muallim M. Cevdet'in Hayatı, Eserleri ve Kütüphanesi*, s. 297.

21 A. Süheyl Ünver, *Güzelnâme İbrahimağa Mahallesi*, haz. Gülbün Mesara, (İstanbul: Elma Basım, 2006), s. 111.

bağlanmışır.²² Uzun yıllar oğlu Reşid Halid'le yaşayan Fatma Reşide Hanım 19 Ekim 1939'da İstanbul'da ölmüştür.²³

Mehmed Halid Bey'in babası Tanzimat ricalinden Dâhiliye Nazırı Mehmed Said Efendi'dir. Said Efendi, bürokrasi kalemlerinin birçoğunda çalışarak beylikçilik, sadaret müsteşar vekilliği, Meclis-i Ahkâm-ı Adliye azalığı ve Hariciye Müsteşarlığı yapmıştır. 1870 yılında Dâhiliye Nazırı olmuştur. 1878'de ikinci defa Dâhiliye Nazırlığı ile Ticaret ve Ziraat Nazırlığı yapmıştır. II. Abdülhamid'le anlaşamadığından göreve gelişinin altıncı günü azledilerek emekli edilmiştir. Laleli'de doğduğu, sonra yanan konağın arsasına yaptırdığı konakta 6 Aralık 1907 tarihinde vefat etmiştir.²⁴

Said Efendi'nin kız kardeşi Züleyha Hanım, Maarif Nazırı ve tarihçi Mansurizâde Mustafa Nuri Paşa'nın ikinci eşidir. Aile arasındaki bu akrabalık bağı, Reşid Halid Bey'in çocukluk hatıralarında iz bıraktığı gibi, amcası Mehmed Galib Bey'in *Netayicü'l-Vukuat*'ın yayınına öncülük etmesinde etkili olmuştur.²⁵

Reşid Halid Gönç'ün amcası Mehmed Galib Bey, 1863 yılında İstanbul'da doğmuştur. Mekteb-i Sultanî mezunudur. Viyana Sefareti'nde Sadullah Paşa'nın maiyetinde ikinci kâtiplik yapmış, Çetine Sefareti'nde başkâtiplik vazifesini icra etmiştir. Kastamonu vali muavinliği, Manisa mutasarrıflığı ve Trabzon valiliği yapmıştır. Tarih-i Osmanî Encümeni azalığı yapmış, Sadullah Paşa'nın hatıralarını bastırmıştır. Balıkhane Nazırı Ali Rıza Bey'le birlikte hatıralarını kaleme almıştır. Soyadı Kanunu'ndan sonra Gönç (varlıklı, zengin) soyadını almıştır. 7 Temmuz 1935'te İstanbul Göztepe'de vefat etmiş, Sahra-yı Cedid Kabristanı'na defnedilmiştir.²⁶

22 BOA, ŞD, 1059/55

23 Ali Birinci, "Hariciye ile Mülkiye Arasında Mehmed Galib Bey", *Tarihin Gölgesinde Meşâhir-i Meçhûleden Birkaç Zat*, (İstanbul: Dergâh Yayınları, 2001), s. 176.

24 "Dâhiliye Nazır-ı Esbakı Merhum Said Efendi", *Servet-i Fünun*, 6 Kanun-ı Evvel 1323, Sayı 869, s. 165; Said Efendi hakkında ayrıca bkz. Mehmed Zeki Pakalın, *Sicill-i Osmanî Zeyli*, (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2008), C. XVI, s. 51-54; Ali Fuad Türk geldi, *Maruf Simalar*, (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2013); Ali Rıza-Mehmed Galib, *XIII. Asr-ı Hicrîde Osmanlı Ricali-Geçen Asırda Devlet Adamlarımız*, haz. Fahri Çetin Derin, (İstanbul: Tercüman Yayınları, 1977).

25 Birinci, "Hariciye ile Mülkiye Arasında Mehmed Galib Bey", s. 188-189.

26 "Eski Dâhiliye Nazırı, âyandan Said Efendi'nin oğlu, eski Tarih Encümeni üyelerinden ve Kastamonu ilbaylığından mütekit Mehmed Galib ölmüş, evvelisi gün de

Mehmed Galib Bey, Manastırlı Büyük Rıza Paşa'nın damadı olup Paris Büyükelçisi Çorluluzâde Salih Münir Paşa'nın bacanağıdır. Bu akrabalık ilişkisi, tedavi için Paris'e gönderilen Reşid Halid Bey'in yurtdışındaki ikameti esnasında işini oldukça kolaylaştırmıştır. Fransa'da geçirdiği iki buçuk yıl, Salih Münir Paşa'nın himayesinde pek müreffeh şekilde geçmiştir.²⁷

1907 yılı, Reşid Halid Bey'in geniş ailesi için büyük sarsıntı ve kayıplarla geçmiştir. Aile, aynı yıl içinde önce Mehmed Halid Bey'in, ardından Said Efendi'nin ölümü ile önde gelen iki ferdini kaybetmiştir. 1911 Aksaray Yangını aileye ikinci büyük darbeyi vurmuş, Laleli'deki konağın yanması üzerine aile İstanbul'un farklı semtlerine dağılmıştır.²⁸ Reşid Halid Bey'in çocukluğu Laleli'deki Said Efendi konağında, ilk gençlik yılları amcası Mehmed Galib Bey'in Kadıköy Uzunçayır üstündeki köşkünde geçmiştir. Reşid Halid Bey, Saint Joseph Koleji'nin son sınıfında iken Birinci Cihan Harbi başlamıştır. Harbin başlaması üzerine mektep kapanmış, Reşid Halid Bey Dârüleytâm'a memur olarak girmiştir. Dârüleytam aracılığıyla 1917'de Almanya'ya gitmiştir. Eğitimine Berlin Üniversitesi'nde devam etmek istemişse de Almanya savaşta yenilince İstanbul'a dönmüştür. 1919 yılında Beyoğlu Belediye Dâiresi'nde çalışmaya başlamış, akabinde Şhremâneti Şirketler Komiserliğinde görev almıştır.²⁹

Reşid Halid Bey, 11 Aralık 1926 tarihinde 70 lira aylıkla mülga Telefon Şirketi Vezne Servisi memurluğuna girmiştir. Maaşı 10 Şubat 1927'de 80 lira, 1 Mayıs 1929'da 95 liraya yükselmiştir.1 Haziran 1940'ta Tahsilat Servisi şefi olmuştur. Maaşı 31 Mayıs 1944'te 120 liraya çıkmıştır.³⁰ Telefon Şirketi'nde çalışırken annesi Reşide Hanım'la tekrar Aksaray'a taşınmışlar, Harikzedegân (Tayyare) Apartmanları'nda

---

kaldırılarak gömülmüştür. Rahmetli iyi yazı yazarlardan ve tarih bilginlerindendi. Tanrı rahmet eylesin.” “Ölüm”, *Cumhuriyet*, 10 Temmuz 193, s. 4.

- 27 Kasım Hızlı, *Sultanın Sefiri: Salih Münir Paşa*, (İstanbul: Timaş Akademi Yayınları, 2022), s. 234.
- 28 Reşid Halid Gönç, “Tevfik Fikret, Hatice Teyze ve Müberrer'in Hatıraları”, *Vakit*, 6 Mart 1944, s. 5.
- 29 Reşid Halid Gönç, “Ali Bey ile Nevres”, *Vakit*, 24 Nisan 1944, s. 5; Kaynak: Kadir Has Üniversitesi Bilgi Merkezi – Salt Araştırma, Reşad Ekrem Koçu ve İstanbul Ansiklopedisi Arşivi, G3015;
- 30 Alpman, *Portreler*, s. 101.

yaşamışlardır. Burada kız kardeşi Refika Hanım'la komşu olmuşlardır. Refika Hanım, Yenişehirli Turhan Bey ahfâdından Avukat Nimeti Üstel'le evlenmiştir.³¹

Reşid Halid Gönç, annesi Reşide Hanım'ın 1939 yılındaki ölümü üzerine yalnız kalmıştır. Bir ara yanına İsmail Haseki adında bir uşak aldıysa da gazetecilikten para kazanmayınca uşağa yol vermiştir.³² Uşağın ayrılışıyla iyice yalnızlaşan ve ilgiye muhtaç hâle gelen Reşid Halid'in çok sevdiği yeğenleri, tespit edemediğimiz bir sebeple kendisinden uzaklaştırılmıştır. Bu durum Reşid Halid'i büsbütün hayattan koparmıştır. Annesinin ölümü ve akrabalarının kendisine sırt çevirmesi ile derin bir yalnızlığın içine düşmüştür. Bu yıllara ait hissiyatını *Yalnızlık* isimli kısa hikâyede anlatarak sitemini dostları ve akrabalarına iletmiştir.³³

1943 yılında Telefon Şirketi'ndeki görevinden istifa ederek Hakkı Tarık Us'un *Vakit* gazetesinde yazmaya başlamıştır.³⁴ 1954 yılında Sedad Simavî'nin başkanlığını yaptığı Matbuat Cemiyeti'nin arşivini tasnifle görevlendirilmiştir. Kendisini nispeten rahata kavuşturan bu işten ayrılarak *Tan* ve *Zaman* gazetesinde çalışmıştır. Son görev yeri, uzun yıllar arşiv memurluğu yaptığı M. Faruk Gürtunca'nın *Her Gün* gazetesidir.³⁵

31 Reşid Halid Gönç, “Nimeti Üstel”, *Vakit*, 29 Mayıs 1944, s. 3; Nimeti Üstel'in ölüm ilanı için bkz. “Müessif Bir Ölüm”, *Cumhuriyet*, 13 İkincikanun 1937, s. 4; Refika-Nimeti Üstel çiftinin Zülâl isminde bir kızları olmuştur. Eczacı Tevfik Üçkaya ile evlenen Zülâl Hanım'ın Fecir, İlkay, Nurtâb ve Yener isminde dört çocuğu vardır. Refika Üstel, ağabeyi Reşid Haild Gönç'ten önce -29 Ekim 1953 Cuma günü- ölmüş, Kızılltoprak'taki İclâliye Apartmanı'ndan alınarak Karacaahmet'teki aile mezarlığına defnedilmiştir. “Acı Bir Kayıp-Refika Üstel”, *Cumhuriyet*, 30 Ekim 1953, s. 4; Refika Üstel'in ölüm ilanına Prof. Dr. Ali Birinci Koleksiyonu'ndaki bilgilerden hareketle ulaşılmıştır: BİSAV e-arşiv, Ali Birinci Koleksiyonu, 010790847007.

32 Kaynak: Kadir Has Üniversitesi Bilgi Merkezi – Salt Araştırma, Reşad Ekrem Koçu ve İstanbul Ansiklopedisi Arşivi, G3015;

33 Reşid Halid Gönç, “Yalnızlık”, *Vakit*, 13 Mart 1945, s. 5.

34 Yetkiner, “Bir Reşid Halid Gönç Vardı”, s. 9.

35 Abbas Parmaksızoğlu, “Reşid Halid Gönç Hakkında”, *Babialî'nin Hatıra Defteri*, (İstanbul: Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, 1984), c. I, s. 14; Niyazi Ahmet Banoğlu, “Reşid Halid'e Dair Bazı Anılar”, *Babialî'nin Hatıra Defteri*, (İstanbul: Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, 1988), c. III, s. 9.

Resim 3: Reşid Halid Gönç'ün en beğendiği karikatürü. Cemal Nadir imzalı. (Her Gün, 2 Şubat 1966, s. 6)

Çocukken geçirdiği çene rahatsızlığı hayatında derin izler bırakmıştır. Özel kliniklerde tedavi görse de sola çarpık şekilde ancak kaynatılabilen çenesi hayatının ayrılmaz parçası olmuş, karikatüristlerin verdiği kıvrımla hafızalara kazınmıştır.³⁶ Vücudunun en belirgin kısmında oluşan bu arıza, kendisini karamsarlığa sürükleyen aksaklıkların başında gelmektedir. Fakat ilerleyen yaşında bu arıza onun için tatlı bir mizah vesilesine dönüşmüştür.³⁷

Sosyal kökeninin sağladığı imkânlarla dönemin şartları içerisinde çok iyi eğitim almıştır. Sağlam bir kültür ve pürüzsüz Fransızca'sı vardır. Tiyatroya ve gazeteciliğe karşı ilgisi had safhadadır. Uzun yıllar Fransa ve Almanya'da yaşadığı halde İstanbul efendiliği ve çelebilğini yitirmemiştir.³⁸

Hiç evlenmemiştir. İlerleyen yaşında hayatına hâkim olan yalnızlıktan kurtulmak için evlenmeye teşebbüs ettiyse de nikâha kısa süre kala yaşanan aksaklık sebebiyle evlilik gerçekleşmemiştir.³⁹ Son yıllarında evine dahi gitmez olmuş, çalıştığı gazete idaresinin klişe odalarında ya da sabahçı kahvelerinde gecelemeğe başlamıştır.⁴⁰

Varlıklı ve ünlü bir ailenin ferdi olan Reşid Halid Bey, Telefon Şirketi'nden ayrıldıktan sonra maddi olarak zor günler geçirmiştir. Ancak "saçının ucundan ayakkabısının burnuna kadar kendisini etkileyen bütün maddi yokluğa rağmen" yıllar yılı beyliğinden bir şey kaybetmemiştir.

³⁶ Adnan Tahir, "Koleksiyonu İçin Yaşıyordu", *Milliyet*, 4 Şubat 1966, s. 6.

³⁷ Refii Cevad Ulunay, "Reşid Halid ve Hatıralar", *Milliyet*, 3 Şubat 1966, s. 2.

³⁸ Hafi Kadri Alpman, "Reşid Halid Gönç", *Babıali'nin Hatıra Defteri*, C. I, s. 11.

³⁹ Reşid Halid Gönç, "Yalnızlık", *Vakit*, 13 Mart 1945, s. 5.

⁴⁰ Münir Süleyman Çapanoğlu, "Reşid Halid Gönç", *Bayram Gazetesi*, 4 Nisan 1966, s. 9; 1946 yılından itibaren gazeteler bayram günleri yayın yapmamış, yerlerine dört günlüğüne Gazeteciler Cemiyeti tarafından Bayram Gazetesi yayınlanmıştır. 1995 yılında Sabah Gazetesi sahibi Dinç Bilgin'in gazeteyi bayram günleri çıkarmak istemesi üzerine bu uygulamaya son verilmiştir.

Kolalı yakası ve soydan gelen nezaketiyle “Reşid Halid Bey” olarak yaşamıştır.⁴¹

Hayata karşı dirençli duruşu, sevmediklerine makam ve mevkileri ne olursa olsun eyvallah etmeyişi kalender bir adam olarak anılmasını sağlamıştır.⁴² Sınırlı bütçesine rağmen genç çalışma arkadaşlarına ısmarladığı kahveler ve ettiği samimi sohbetler ise kendisinin mavi gözleri, eğri çenesi ve uzun yatık kulakları kadar asalet ve büyüklüğü ile hatırlanmasını sağlamıştır.⁴³

Gazetecilikten aldığı cüz’î parayla Hüdadat Lokantası’nda tek seferlik ziyafet çekip kalan günleri karın tokluğu ile geçirmiştir.⁴⁴ Derbeder görünümüne rağmen son günlerine kadar sağlığını yitirmemiştir. Bu duruma kendince bir izahı da vardır:

Az yiyorum, saatlerce de yol yürüyorum...

Eski İstanbullular için hayatın olağan durumlarından olan çok yürümek, Reşid Halid Bey’in çocukluğundan aşına olduğu bir alışkanlıktır. Az yemesine sebep parasızlığıdır. Akşam yemeği, Bâbüâli’de köşe başındaki Mezeci Sava’ya hazırlattığı elli gram beyaz peynirle çeyrek ekmektir. Sabahları ise Sirkeci’de Acem’in sabahçı kahvesinde içtiği bir bardak demli çayla güne başlamıştır.⁴⁵ Bol yürüyüşün sağladığı zoraki idman, az yeme ile ortaya çıkan mecburi kür, yetmişlik

Resim 4: Reşid Halid Bey koleksiyonunu anlatıyor (Aysel Okan, “Reşit Halit Gönç Babıâli’den Fotoğraf, Yazı ve İmza Toplamış”, *Akşam*, 20 Ocak 1963, s. 3)

⁴¹ Altan Erbulak, “Reşid Halid Bey...”, *Milliyet*, 4 Şubat 1966, s. 6.

⁴² Ertuğrul Şevket, “Ardından”, *Her Gün*, 2 Şubat 1966, s. 6.

⁴³ Cihad Dilerge, “Arkadaşları Onu Anlatıyor: Kahven Benden!”, *Her Gün*, 2 Şubat 1966, s. 6.

⁴⁴ Ertuğrul Şevket, “Ardından”, *Her Gün*, 2 Şubat 1966, s. 6.

⁴⁵ Altan Deliorman, “İki Düşüş Arasında”, *Sessiz Bir Ses*, (İstanbul: Bayrak Basım Yayım Dağıtım, 1997), s. 138; Parmaksızoğlu, “Reşid Halid Gönç Hakkında”, s. 13.

Reşid Halid Bey'e Suriçi'nden Bakırköy'deki dostlarına yürüyerek ziyarete gitmesini sağlayan bir dinçlik bahşetmiştir.⁴⁶

Fransa'da başlayan tiyatro tutkusu ömrü boyunca devam etmiş, son nefesini de bir tiyatrodan vermiştir. Ramazan Bayramı'nın ikinci günü (24 Ocak 1966) aldığı davet üzere, İngiliz kumaşı elbiselerini giyip Fransız yapısı kravatını takarak gittiği Aksaray'daki Avni Dilligil Tiyatrosu'nun merdivenlerinden düşmüş ve beyin kanaması geçirmiştir. Kaldırıldığı Cerrahpaşa Hastanesi'nde on gün komada kalmış, 1 Şubat 1966 Salı sabahı vefat etmiştir. Beyazıd Camii'nde kılınan cenaze namazının ardından Feriköy Mezarlığı'na defnedilmiştir.⁴⁷

Resim 5: Reşid Halid Gönç'ün cenazesi *Her Gün Gazetes'i*'nin önünde
(*Her Gün*, 3 Şubat 1966, s. 1)

Ölüm haberini alan gazeteci dostları, kendilerine eski devrin mirası, daha doğrusu sahip çıkılması gereken emaneti olarak intikal

⁴⁶ Tahir, “Koleksiyonu İçin Yaşıyordu”, s. 6.

⁴⁷ “R. Halid Gönç'ü de Kaybettik...”, *Her Gün*, 1 Şubat 1966, s. 1, 5; “Babıali'nin Kütüğünü Tutan Adam Reşid Halid Gönç Dün Vefat Etti”, *Milliyet*, 2 Şubat 1966, s. 7; “Reşid Halid Gönç'ü Kaybettik”, *Cumhuriyet*, 2 Şubat 1966, s. 7; “Koleksiyoncu Gazeteci Reşid Halid Gönç Öldü (Şubat 1966)”, *Varlık Yıllığı 1967*, (İstanbul: Varlık Yayınevi, 1966), s. 347.

eden basın emekçisi hakkındaki samimi üzüntülerini vefatının hemen ardından dile getirdikleri gibi yıllar sonra Gazeteciler Cemiyeti tarafından yayınlanan koleksiyonu münasebetiyle de anmışlardır. Özellikle son görev yeri olan *Her Gün* gazetesinin sahibi M. Faruk Gürtunca, Reşid Halid Bey'in naaşını son defa Bâbîâlî'ye getirerek gerekli tazimi ifa ettiği gibi ölümün kırkıncı günü merhumun arkasından Beyazıt Camii'nde okuttuğu "büyük mevlit"le bir ölünün ardından yapılacak manevi vazifeleri yerine getirme kadirşinaslığını göstermiştir.⁴⁸

Resim 6: Reşid Halid Gönç için *Her Gün* Gazetesi sahibi M. Faruk Gürtunca'nın çabalarıyla tertip edilen mevlid merasiminin ilanı (*Her Gün*, 11 Mart 1966)

Reşid Halid Bey'in hayatının "iki düşünüş arasında" yaşadığı talih-sizliklerden mürekkep olduğunu bilen dostları, ölümüne sebep olan son düşünüş haberini aldıklarında uşaklar elinde büyümüş bu yüksek zümre çocuğunun matbuat sevdası ile ne hallere düştüğünü acı bir hatıra olarak anmaktan kendilerini alamamışlardır:

*"Bayramın ikinci günü tiyatrodan çıkarken ayağı kaymış, merdivenden düşmüş, derhal komaya girmiş, bir daha kendine gelememiş, evvelki gece de ölmüş, dediler. Ne münasebet? Reşid Halid Gönç, Bâbîâlî'ye ilk düştüğü gün komaya girmiş, bir daha kendine gelememiş ve ölmüştür. Yazık, çok yazık, pek yazık."*⁴⁹

48 "R. Halid Gönç'ü Toprağa Verdik", *Her Gün*, 2 Şubat 1966, s. 1; "Büyük Mevlid", *Her Gün*, 11 Mart 1966, s. 2.

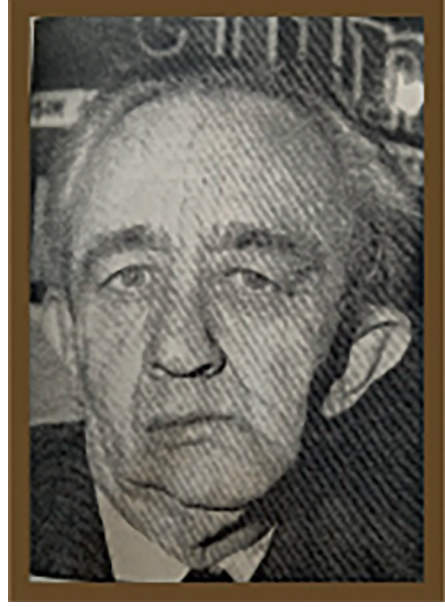
49 Tahir, "Koleksiyonu İçin Yaşıyordu", s. 6.

Basın Hayatı

Reşid Halid Bey'in okuma merakı çocukluğunda başlamıştır. Kitaplara olan bu ilginin farkına varan Ebuzziya Tefik, "Reşid Bey oğlumuzun okumaya çok hevesli olduğunu görüyorum. Yazı yazarlar âlemine göre yetiştirelim" diyerek on sekiz yaşındaki Reşid Halid'in heyecan ve ilgisini artırmıştır.⁵⁰

Basın hayatına girmesinde fotoğraf ve imza koleksiyonu için edindiği çevrenin büyük etkisi olmuştur. İmzasını istediği yazarlar daha çok basın çevresinden olduğu için sık sık Babıali'ye gitmiş ve birçok gazeteci ve yazarla dostluk kurmuştur. Gazetecilerin de telefon şirketi şefi Reşid Halid Bey'le münasebeti vardı. Ödenmeyen faturalar sonucu gazete idarehanelerinin telefonları kesildiğinde gazete patronları idare memurunu, "Sen Reşid Halid Bey'e bir görün, açtırıverirsin" talimatıyla Telefon Şirketi'ne göndermiş ve Reşid Halid Bey'in delaletiyle yarım saat içinde telefonlar açılmıştır.⁵¹

Reşid Halid Bey'in elli yaşından sonra büyük bir hevesle matbuat hayatına atılmasının yakın sebebiyse hayli ilginçtir. Telefon Şirketi'nde çalışırken bir gün daireye Plevne Kahramanı Gazi Osman Paşa'nın yaveri İsmail Hakkı Pekcan gelmiştir. Pekcan ile oracıkta ahbap olan Reşid Halid Bey, hatıralarını anlatması konusunda yaver beyden söz almıştır. Yaptığı röportaj ve çektiği fotoğraflar *Vakit* Gazetesi Yazı İşleri Müdür Niyazi Ahmed Banoğlu'nun desteğiyle okurla buluşturulmuştur:

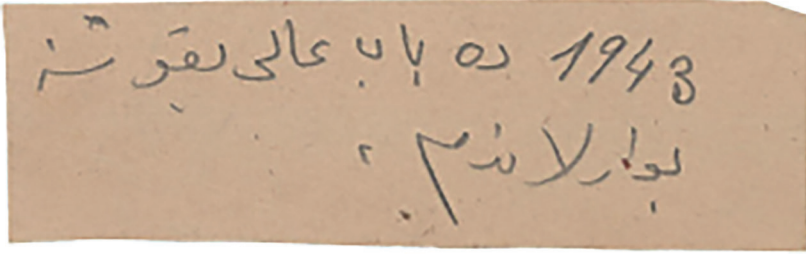

Resim 7: Reşid Halid Gönç'ün ölümünden iki hafta önce *Her Gün* muhabiri Kemal Cengiz'e verdiği son poz (Her Gün, 2 Şubat 1966, s. 6)

⁵⁰ Reşid Halid Gönç, bu bilgiyi Türk basınında çıkan ilk yazısı vesilesiyle vermektedir. Reşid Halid Gönç, "Gazi Osman Paşa'nın 109 Yaşındaki Yaveri ile Mülakat", *Vakit*, 17 Temmuz 1943, s. 2.

⁵¹ Tahir, "Koleksiyonu İçin Yaşıyordu", s. 6.

Resim 8: "1943'de Bâbiâli Yokuşu'na Yuvarlandım.

"Reşid Halid Gönç'ün el yazısıyla gazeteciliğe başlama serüvenini anlattığı bu not, *İstanbul Ansiklopedisi*'nde yayınlanmak üzere hazırlanmıştır. (Kadir Has Üniversitesi Bilgi Merkezi – Salt Araştırma, Reşad Ekrem Koçu ve İstanbul Ansiklopedisi Arşivi, G3015; <https://istanbulansiklopedisi.org/handle/rek/915>)

"Reşid Halid Gönç, kendi tabiriyle koleksiyoncu Reşid Halid, 50 yaşını geçtikten sonra *Vakit* sütunlarında matbuata ilk yazısı ile giriyor. Fakat hakikatte o elli yıldır matbuat içindedir ve Türk matbuatının en kıymetli koleksiyonunu bir hazine gibi saklamaktadır. Reşid Halid, mesela Abdülhak Hâmid, Samipaşazâde Sezai gibi büyük simalardan başlayarak bugün yaşayan yazıcılara kadar beş yüz muharririn imzasını, el yazılarını, resimlerini ve imzalı fotoğraflarını toplamış bulunuyor. Birçok röportajcı arkadaşlarının ısrarlarına rağmen kendi eserleri için bir satır yazı yazdırmak istemeyen Reşid Halid, bugün kendisi bir röportajla matbuat hayatına fiilen atılmaktadır. Reşid Halid'in bugün 109 yaşında bulunan Gazi Osman Paşa'nın yaverlerinden İsmail Hakkı Pekcan'la yaptığı mülâkatı büyük bir zevk ve alâka ile okuyacaksınız. Bu röportaj, büyük Plevne kahramanının bütün hususiyetlerini en ince teferruatına kadartanıtacaktır."⁵²

Reşid Halid Bey'in büyük bir iştiaqla hazırladığı röportaj, bu duyurunun ertesi günü *Vakit* sütunlarında tefrika edilmeye başlanmıştır. Hüseyin Cahid Yalçın'ın deyimiyle "matbuat mikrobi"⁵³ Reşid Halid Bey'in kanına bu röportajın oluşturduğu heyecanla girmiştir. Röportajın yayınlandığı nüshadan 20-30 tanesini alarak dostlarına dağıtmış, müdürlüğe namzet olduğu rahat ve bol maaşlı Telefon Şirketi'nden ayrılarak *Vakit* gazetesinde klişe memurluğuna başlamıştır.

52 Gönç, "Gazi Osman Paşa'nın 109 Yaşındaki Yaveri ile Mülâkat", s. 2.

53 "Atâ Bey, Maliye Nezareti'nde yüksek bir vazifesi olduğu halde kanına matbuat mikrobi karışmış, bu gayr-ı kâbil-i tedavi illete uğramış bir zattı." Hüseyin Cahid Yalçın, *Edebî Hatıralar*, (İstanbul: Akşam Kitaphanesi, 1935), s. 84.

Resim 9: Reşid Halid Gönç'ün Gazi Osman Paşa'nın 109 yaşındaki yaveri İsmail Hakkı Pekcan ile gerçekleştirdiği mülâkâtın duyurusu (*Vakit*, 16 Temmuz 1943, s. 1.)

Matbuat hayatına girmesinde çocukluktan gelen ilgi ve merakı kadar “medenî hâli” de etkili olmuştur. Hayatını kaplayan büyük boşluğu yazarak doldurmak, hatıraların sıcaklığına sarılmak, eski günlerin tatlı anılarını düşünmek yazı âlemine atılmasındaki en önemli etkenlerden biridir:

“Bekâr bir adamım. Anneciğimi kaybettikten sonra yapayalnız kalmıştım, okumak en yakın bir dostumdu. Böyle bir zamanımda yazı yazmak gibi ikinci bir arkadaş yoluma çıkıyordu. Bu ilk yazımın gazetesinde çıkmasına müsaade eden Hakkı Tarık Us'a en derin saygılarımı ve teşekkürlerimi sunmayı bu yazı- mı bitirirken en büyük bir borç biliyorum.”⁵⁴

Gazeteciliğe atıldıktan sonra kendisine yardım edenlerin başında *Vakit* Gazetesi Yazı İşleri Müdürü Niyazi Ahmed Banoğlu gelmiştir. Röportajlar konusunda verdiği tüyolar ve teşviklerle basın dünyasına intibakını kolaylaştırmıştır. Aradaki dostluk, ikilinin birbirine yaptıkları ithaflarda da görülmektedir. Niyazi Ahmed Banoğlu, *Bektaşî Kız*⁵⁵ isimli romanını Reşid Halid Gönç'e ithaf etmiş,⁵⁶ Reşid Halid

54 Reşid Halid Gönç, “Plevne Kahramanı Gazi Osman Paşa Paşa'nın Yaveri Anlatıyor-IV”, *Vakit*, 20 Temmuz 1943, s. 2.

55 Niyazi Ahmed Banoğlu, *Bektaşî Kız*, (İstanbul: *Vakit* Matbaası, 1945), 67 s.

56 “Yeni Neşriyat-Bektaşî Kız”, *Vakit*, 17 Ağustos 1945, s. 5.

Resim 10: Altan Erbulak'ın çizimiyle
Reşid Halid Gönç
(*Milliyet*, 4 Şubat 1966, s. 6)

Gönç de Gazi Osman Paşa'nın yaveri İsmail Hakkı Pekcan'la yaptığı röportajı, içinde Niyazi Ahmed Banoğlu'nun da yer aldığı bir gruba ithaf etmiştir.⁵⁷ Reşid Halid Bey, gazetecilik yıllarında ayrıca Reşad Ekrem Koçu'nun meşhur *İstanbul Ansiklopedisi*'ne yazılarıyla katkıda bulunmuştur.⁵⁸

Gazeteciliğe geçişinin bir sebebi de koleksiyonunu tamamlamak için bolca vaktinin olacağı düşüncesidir.⁵⁹ Gazi Osman Paşa'nın yaveri ile yaptığı röportajların ardından *Vakit* gazetesinde farklı üst başlıklarla yazı dizileri kaleme almaya

başlamıştır. Bu yazılarda mekân genel olarak dedesi Said Efendi'nin Uzunçayır'daki geniş bağı ya da Lâleli'deki konağıdır. Dönemin kültür ve sanat erbabının uğrak mahallerinden biri olan ve amcası Mehmed Galib Bey'e intikal eden, Reşid Halid Bey'in yazılarında “Uzunçayır üstünde” şeklinde tarif ettiği köşkün tam adresi, Üsküdar ilçesi Bulgurlu köyü (bugün mahalle) Üçpınar mevkiinde 80 dönüm arsa içindeki köşktür.⁶⁰

Dedesı ve amcasının geniş çevresi sayesinde tanıdığı kişileri, özellikle Uzunçayır'daki köşkte icra edilen saz ve söz fasıllarını unutturmuştur. Ses sanatkârı Nasib Hanım ve Udî Hasan Bey'in icraları ile şenlenen Uzunçayır'daki köşkteki eski İstanbul âdetleri ile Ebuziya Tefvik Bey'den Leyla Saz Hanım'a uzanan misafirlerle yaşadığı

⁵⁷ Gönç, “Gazi Osman Paşa'nın 109 Yaşındaki Yaveri ile Mülâkat”, s. 2.

⁵⁸ Reşad Ekrem Koçu, *İstanbul Ansiklopedisi*, (İstanbul: Reşad Ekrem Koçu ve Mehmed Ali Akbay İstanbul Ansiklopedisi ve Neşriyat Kollektif Şirketi, 1960), C. III-IV, Jenerik sayfası.

⁵⁹ Banoğlu, “Reşid Halid'e Dair Bazı Anılar”, s. 9.

⁶⁰ Köşk ve misafirleri hakkında bk. Kasım Hızlı, “Uzunçayır Üstündeki Köşk: Bir Kültür ve Musiki Meclisi Olarak Mehmed Galib Bey'in Evi”, *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 23 (Bahar 2024), s. 71-89.

hatıraları, gazeteciliğe başladıktan sonra derin bir nostaljiyle anlatarak devrinin sosyal hayatına dair önemli bilgiler bırakmıştır. Reşid Halid Bey, bu olayları anlatırken ve kişiler hakkında bilgi verirken uzun yıllar tuttuğu günlük ve hatıra defterlerinden yararlanmışır.⁶¹

Biyografliği

Yazdığı biyografiler, Tanzimat'tan Cumhuriyet'e uzanan zaman diliminde yaşamış devlet adamı, şair, yazar ve sanatkârlar ile az bilinen Babialı memurları ve sosyal hayattan arabacı, sinemacı gibi simaları kapsamaktadır.ERCÜMEND Ekrem Talu aracılığıyla tanıdığı ve geniş hâl tercümesini veremediği için üzüldüğü Şevket Bey'in biyografisi bunlardan biridir. Bir iftar vesilesiyle misafir olduğu Şevket Bey'in evinin düzeninden, kütüphanesinden, ayaklı kütüphane denecek kadar okumaya düşkünlüğünden, İstanbul'un kibar ailelerinin bütün şecerelerini ezber bilmesi gibi hususiyetlerinden bahsetmiştir.⁶²

Biyografi yazımında, tanıdıklarının şahit olduğu ya da duyduğu hususiyetlerine odaklanmış, yazar ve şairlerin sanatı hakkında fikir yürütmemiştir. Biyografisini yazdığı ancak sanatı hakkında söz söyleme konusunda kendisinde yetkinlik görmediği kişilere ait dosyaları konunun uzmanları ile paylaşarak malzemeyi kendisine saklamamıştır. Mesela, diplomat Ahmed Cazim'in şiir sanatındaki yönünü değerlendirmesi için topladığı şiirleri ve hâl tercümesini Sadettin Nüzhet Ergun'a vererek yayınlamasına katkıda bulunmuştur.⁶³

Saz ve söz sanatkârlarının akrabalarıyla görüşerek biyografik bilgi derlemesi, Reşid Halid Bey'in mesleğini icra ederken profesyonel bir tavır sergilediğini göstermektedir.⁶⁴ Nasib Hanım gibi ses ve saz sanatkârları hakkında yaptığı tefrikalarla sadece siyaset ve edebiyat sahasında şöhret bulmuş insanları değil, kültür ve sanat hayatına katkı

61 Reşid Halid Gönç, "Ebüzziya Tevfik", *Vakit*, 9 İkincikanun 1944, s. 3; Reşid Halid Gönç, "Abdülhak Hamid", *Vakit*, 19 İkincikanun 1944, s. 3.

62 Reşid Halid Gönç, "Şevket Bey'in İftarı", *Vakit*, 19 Eylül 1944, s. 5.

63 Sadettin Nüzhet Ergun, *Türk Şairleri*, (İstanbul: Suhulet Basımevi, 1936), c. II, s. 910; Reşid Halid Gönç, "Ahmet Cazim", *Vakit*, 1 Mayıs 1944, s. 5; Reşid Halid Gönç, Neler Yazdılar- IV, *Vakit*, 13 Ekim 1943, s. 5.

64 Reşid Halid Gönç, "Nadir Yetişen Ses Sanatkârı: Nasib Hanım", *Vakit*, 11 Birincikanun 1944, s. 3-4.

sağlayan kişi ve grupları, bunların icra mekanlarını ayrıntısı ile kayıt altına almıştır.

“Eski İstanbul'dan Yapraklar” üst başlığıyla yayınladığı eski İstanbul'un sosyal hayatına ışık tutan yazılarında içinde büyüdüğü İstanbul konaklarının yaz ve kış hazırlıkları, toplu sünnet düğünleri, Boğaziçi eğlenceleri, kahvehaneleri, mektepleri, mağazaları ve günlük hayattan insan manzaralarına yer vermiştir. Okurun ilgisini çekmek için açık seçik bir üslup kullandığı, Tanzimat devrinin önemli simalarından Sadrazam Yusuf Kamil Paşa'nın “yasak aşkını” konu edindiği “Dilber Rânâ” yazısı,⁶⁵ Yusuf Kamil Paşa'ya yakınlığı ile bilinen İbnülemin Mahmud Kemal İnal tarafından “*hâtır ve hayâle gelen her şeyi yazarak tarihin malı olmuş bir zatın hayatını romancık*” haline koyduğu iddiası ile eleştirilmiştir.⁶⁶

Koleksiyonerliği

Türkiye'de meşhur adamların yazı ve fotoğraflarını toplama çabası Reşid Halid Gönç'e mahsus bir haslet değildir. Midhat Cemal Kuntay, idadi öğrencisiyken bir deftere Osmanlı meşhurlarının el yazılarını toplamaya çalışmıştır. Maarif Nazırı Münif Paşa'yla ilgili bir mektubu sayesinde bu koleksiyonundan haberdar oluyoruz.⁶⁷ Ali Fuad Türkgeldi'nin mirasçılarında Osmanlı Arşivi'ne intikal eden belgeler arasında Osmanlı şair, edip ve devlet adamlarına ait el yazılar bulunmaktadır. Tanzimat ricalinin biyografilerini yazan Ali Fuad Türkgeldi'nin özel bir merakının da el yazısı koleksiyonu oluşturmak olduğu anlaşılıyor.⁶⁸ Ayrıca yazı hayatında elli yılını dolduran yazarlar için Hakkı Tarık Us öncülüğünde 1943 yılında düzenlenen jübileye katılan elli dokuz kişinin fotoğraf, yazı ve imzası Hakkı Tarık Us tarafından güzel ve itinalı bir baskıyla yayınlanmıştır.⁶⁹

⁶⁵ Reşid Halid Gönç, “Dilber Rânâ”, *Vakit*, 6 Haziran 1944, s. 5.

⁶⁶ İbnülemin Mahmud Kemal, “Üstad İbnülemin Mahmud Kemal Diyor Ki”, *Vakit*, 7 Haziran 1944, s. 2.

⁶⁷ M. Kayahan Özgül, *XIX. Asrın Benzersiz Bir Politekniji: Münif Paşa*, (İstanbul: Dergâh Yayınları, 2014), s. 17.

⁶⁸ BOA, Şahıslardan İntikal Eden (Hibe-Satın Alınan-Devredilen) Arşiv Malzemesi-Ali Fuad Türkgeldi Evrakı (HSD.AFT), 15/281.

⁶⁹ Hakkı Tarık Us, *50 Yıl (Elli Yıl)*, [İstanbul 1943]; Yazı ve fotoğraf toplama yanında, muhtelif vesilelerle bir araya getirilmiş el yazısı koleksiyonlarının kültür adamlarınca

Resim 11: Reşid Halid Gönç koleksiyonu başında
(Kapsız, "Bâbîâlî'nin Kütüğünü Tutan Adam",
Resimli Hayat, Sayı 28, Ağustos 1954, s. 24)

bir şöhreti kazandıracak seviyede icra edilmesidir.

Reşid Halid Gönç, fotoğraf ve imza koleksiyonu toplamaya hangi sebeple başladığını hatırlamamaktadır. "Bismillah" deyip yola çıktığı ilk gün, yaptığı işin ne kadar zor ve meşakkatli olduğunu anlamıştır. Gazetecilik, muharrirlik, şairlik, avukatlık, tarihçilik, doktorluk, aktörlük, mûsikişinaslık gibi mesleklere mensup olup da yazı yazan küçük büyük herkesin resim ve el yazısını ayrı ayrı kartonlarda toplamaya çalışmıştır.⁷⁰

"Bir resminizi ve el yazınızı istiyorum beyefendi. Ne zaman lütfedersiniz? Ben Reşid Halid..."⁷¹ sözleriyle muhataplarına meramını ifade etmiştir. Telefon Şirketi'ndeki mesaisinden dolayı koleksiyon toplamaya sadece pazar günlerini ayırabilmiştir. Haftanın bu tek günü koleksiyonunu tamamlaması için yeterli gelmemiştir. Üstüne bir de yapılan işin

---

toplandığı da vâkidir. II. Abdülhamid dönemi devlet adamlarından Abdurrahman Nureddin Paşa'nın bir mazûliyet döneminde zarurete düştüğü sırada kütüphanesinde bulunan "Osmanlı padişahlardan bazılarının hatlarından müteşekkil pek kıymetli bir mecmuayı" Hazine-i Hassa Müsteşarı Halis Efendi'ye sattığı bilinmektedir. Bu mecmuayı satın almak isteyip de alamayan İbnülemin Mahmud Kemal İnal'in de uzun yıllara yayılan mesaisinin semeresi olarak hüsn-i hat ve el yazılarından oluşan kıymetli bir fotoğraf ve yazı koleksiyonu olduğu bilinmektedir. İbnülemin Mahmud Kemal İnal, *Son Sadrazamlar*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2013), c. VI-X, s. 1345.

⁷⁰ Reşid Halid Gönç, "Koleksiyonumu Nasıl Topladım?-I" *Vakit*, 23 Ağustos 1943, s. 2.

⁷¹ Oktay Akbal, "Babiali'nin Anı Defteri", *Cumhuriyet*, 24 Mart 1985, s. 2.

ehemmiyetini anlamayan, Reşid Halid Bey'i hadsizlikle itham edenlerin kaba tavrı eklenince koleksiyonerin işi iyiden iyiye zorlaşmıştır. Ömrünü basın dünyasının içinde geçirmesi sebebiyle meydana gelecek koleksiyonun Türk kültürüne yapacağı hizmeti takdir etmesi beklenen Ahmed İhsan Tokgöz, Reşid Halid Bey'e en sert tepkiyi veren kişi olmuştur.⁷²

Reşid Halid Bey'in karşılaştığı en sık muamele ise alay edilmektir. İki satır yazı koparabilmek için durup dinlenmeden peşinden koştuğu birçok dostu yaptığı işi basit görse de o ülkeye hizmet olabileceği düşüncesiyle başladığı bu iş uğurunda maruz kaldığı alaylara, zorluklara önem vermeden işine devam etmiştir. Çantası kolunda matbaa matbaa dolaşıp önüne çıkan her yazara müracaat etmiştir. Tanımadığı kişilere tavsiye mektubu ile ulaşmaya çalışmıştır. Gazete ve dergilerle kitapçı dükkânlarının vitrininde gördüğü kitaplardan yazarların isimlerini toplamıştır. Yazarlara ulaşma konusunda telefon rehberi işini kolaylaştırmıştır. Bu şekilde adresleri tespit ettiği gibi telefonla görüşme imkânı bulmuştur.⁷³

Koleksiyon toplamak için evden çıktığı ilk gün (12 Aralık 1926) uğradığı durak, *Akbaba* gazetesinin Meserret Oteli karşısındaki idarehanesi olmuştur. İlk ziyarete bir dostla başlamıştır. Kendi deyimiyle “*kartonu doldurma birinciliği*” eski dostu Yusuf Ziya Ortaç'ın olmuştur. İkincilik ise tesadüfen Akbaba İdarehanesi'nde bulunan Selim Sırrı Tarcan'a nasip olmuştur. Üçüncülük *Vakit* gazetesi yazarlarından Nurrettin Artam'ındır.⁷⁴

Bu arada, Reşid Halid Bey'in tek merakı imza ve fotoğraf toplamak değildir. İtinayla topladığı bir gazete ve dergi koleksiyonu da vardır. Ancak bu koleksiyonu daha hayatında iken -kendi ifadesiyle- bir kadirbilmezin elinde mahvolup gitmiştir.⁷⁵

Reşid Halid Bey, böyle durup dinlenmeden tam kırk yıl boyunca (1926-1966) koleksiyonunu zenginleştirmeye çalışmıştır. Fırsat buldukça İstanbul dışına giderek koleksiyonuna fotoğraf ve imza

⁷² Reşid Halid Gönç, “Koleksiyonumu Nasıl Topladım?-II”, *Vakit*, 24 Ağustos 1943, s. 2.

⁷³ Reşid Halid Gönç, “Koleksiyonumu Nasıl Topladım?-I” *Vakit*, 23 Ağustos 1943, s. 2.

⁷⁴ Gönç, “Koleksiyonumu Nasıl Topladım?-II”, s. 2.

⁷⁵ Bildik, “Kaybettüğümüz Kıymetlerin Neşredilmemiş Yazıları”, s. 5.

Resim 12: Reşid Halid Bey'in koleksiyonuna olan düşkünlüğü
(Her Gün, 2 Şubat 1966, s. 6)

aramıştır. Bir Ankara seyahatinde Aka Gündüz'ün imzasını almak için gittiği Dikmen'de köpeklerin saldırısına uğramıştır.⁷⁶

Ömrünün sonuna kadar dinip uğraştığı koleksiyonunu büyük bir ihtimamla korumuştur. Yangın ve hırsızlık tehlikesine karşı kimi zaman çanta içinde yanında taşıdığı “Bâbüâli'nin Kütüğü”nü kolay kolay kimseye göstermediği gibi basından gelen tekliflere de yüz vermemiştir. Matbuat hayatına atıldığı 1943 yılında koleksiyonunu nasıl topladığını ve koleksiyonunda neler bulunduğunu tefrika ederek kamuoyuyla paylaşmıştır. Ölümünden birkaç yıl önce iyi bir bedel mukabilinde koleksiyonu satın almak isteyen Millî Eğitim Bakanlığı'nın teklifini, yaşadığı yoksulluğa rağmen kabul etmemiştir. Zira bir ideali de koleksiyonunu bizzat kendisinin sergilemek ve yayınlamak istemesidir.⁷⁷

Koleksiyon merakı çok defa küçümsenmiş ve alaya alınmıştır: “Yazı altına imza edenlerin imzalarını toplayacağına çek altına imza edenlerin imzalarını toplasaydın daha çok işe yarardı”⁷⁸ sözleriyle yapılan işi beyhude bir uğraş olarak gören “aziz dostu” Hulûsi İsmet'e muvakkaten işe yarayacak para yerine ebediyen pâyidar olacak bir iş yaptığını nazik bir dille hatırlatmakla yetinmiştir:

⁷⁶ Reşid Halid Gönç, “Koleksiyonumu Nasıl Topladım?-V”, *Vakit*, 28 Ağustos 1943, s. 2.

⁷⁷ Alpman, “Reşid Halid Gönç”, s. 99-100.

⁷⁸ Reşid Halid Gönç, “Neler Yazdılar-XI”, *Vakit*, 30 Kasım 1943, s. 5.

“Evet şeker kardeşim, onu senin gibi herkes gibi ben de bilirim ama ne fayda ki öyle yapsam bile tutmasını bilmedikten sonra hangi işe yarar. Onu yapsaydım elimde durmazdı. Şimdi yerinde yeller eserdi. Hâlbuki bu imzalar ebediyen pâyidâr olacak daha çok faydalı olmayacak mı?”⁷⁹

Birçok azarlar, küçük düşürmeler, alaycı bakışlar arasında koleksiyonu için övgü ve takdir dolu sözler de sarf edilmiştir. Bunlar arasında Reşid Halid Gönç'ün en beğendiği, Abdülfeyyaz Tevfik'e ait olandır:

“Reşid Halid,

Hayatın dikenli samimiyetlerinden uzak kalmayı tercih eden ruhunuza ne nezih bir meşguliyet bulmuşsunuz. Zaten her ibtilâ tabii mecrasında inkişâfına müsaade edilmeyen aşkların birer istihâlesinden ibaret değil midir? Aşkın içtimai muhabbete kalbettiğiniz bu en günahsız şekliyle iktifa etmekte gösterdiğiniz asil kanaate tükenmez hürmetler.”⁸⁰

Yapılan işin kıymetini takdir eden kültür adamları Reşid Halid Bey'i yüreklendirmekten geri durmamışlardır. Ağâh Sırrı Levend, “Arzuların ve ihtirasların en asili, bedûi ve menfaatten en uzak olanıdır. Siz bu merakınızla bunun en yüksek örneğini göstermiş oluyorsunuz. Tebrik ederim”⁸¹ sözleriyle yapılan işin hakkını teslim ederken *İlmiye Salnâmesi* ve *Huzur Dersleri* için Osmanlı müderrislerinin biyografilerini derleyen Ebulûlâ Mardin de işin içinden biri olarak daha geniş bir değerlendirmeye Reşid Halid Bey'in moralini yükseltmiştir:

“Azizim Reşid Halid...

1334 Hicri senesi için tedvinine çalıştığım *İlmiye Salnâmesi*'ne Osmanlı Devleti'nde şeyhülislamlık eden zevatın el yazılarından birer nümune koymayı arzu etmiştim. Bu işi başarmak çok güç oldu. Fetvalara tarih atmamak usûlden olduğu cihetle aynı ismi taşıyan şeyhülislamların adedine göre yazıları değişik fetvalar elde edildiği halde bunlardan hangisinin hangisine aidiyetini kestirmek kabil olamıyordu. Şu müşkül karşısında ne yapacağımı tamamen şaşırtdım

⁷⁹ Reşid Halid Gönç, “Neler Yazdılar-XI”, *Vakit*, 30 Kasım 1943, s. 5; “Yazı ve resim toplama hususundaki müşkülâtı, para toplamada göze almış olsaydım belki ben de zenginler arasında ismi sayılanlardan olurum. Emin olunuz ki bu merakımın yanında para çok küçük ve kıymetsiz kalıyor.” Cemaleddin Bildik, “Kaybettiğimiz Kıymetlerin Neşredilmemiş Yazıları”, *Akşam*, 10 Aralık 1949, s. 6.

⁸⁰ Reşid Halid Gönç, “Neler Yazdılar-IX”, *Vakit*, 18 Kasım 1943, s. 5.

⁸¹ *Babiali'nin Hatıra Defteri*, c. I, s. 107.

Resim 13: Ağah Sırrı Levend:

"Arzuların ve ihtirasların en asili, bedii ve menfaatten en uzak olanıdır. Siz bu merakınızla bunun en yüksek örneğini göstermiş oluyorsunuz. Tebrik ederim. 27.9.1936"

bir anda kütüphanelerimizden birinde zatiülileri gibi hayırlı bir zatın topladığı el yazılarından müteşekkil koleksiyon tarzındaki kitabı istimdadıma yetiştii. İlim sahasında mesbuk bir sa'yin mükâfatı asırlardan sonra bu şekilde de iktitaf olunabiliyor. Kim bilir hayırlı, muhalled eseriniz de birkaç asır sonra hiç hatır ve hayale gelmeyen sahalarda ne feyizli izler bırakacaktır. Hayrü'n-nâs men yenfeu'n-nâs⁸², değil mi azizim efendim."⁸³

İmza ve fotoğraf taleplerine verilen cevaplar arasında kendiliğinden mizaha dönüşmüş olanlar da vardır. Hasan Âli Yücel, Reşid Halid Gönç'ün talebine şu cümlelerle karşılık verir:

"Muhterem efendim,

Yazım ve resmimin takdimini, kendimce lüzum görmediğim için arzunuzu yerine getiremeyeceğim. Afvımı dilerim, efendim." 27. 02. 1932.

⁸² İnsanların en hayırlısı, insanlara faydası dokunandır, mealindeki hadis-i şerif.

⁸³ Reşid Halid Gönç, "Neler Yazdılar-VII", *Vakit*, 6 Kasım 1943, s. 5.

Bu satırları Hasan Âli Yücel'e ait bir fotoğrafa ekleyen Reşid Halid, şu notu düşmüştür:

“Dikkat! Gönderdiğim kartonun arkasına yazınızı yazmak, tarihi koymak, imzayı da atmak suretiyle recâmu, söylediğiniz gibi red değil yerine getirmiş oluyorsunuz.”⁸⁴

Koleksiyonu, ömrünün son yıllarında kendisini hayata bağlayan yegâne şey, onu sergileyebilmek ise ölmeden önceki biricik amacı hâline gelmişti:

“Ölmeyeceğim, koleksiyonumu sergileyeceğim sonra rahatça gözlerimi kapatacağım.”⁸⁵

Reşid Halid Bey çok istediği hâlde koleksiyonunu sergileyemese de Gazi Osman Paşa'nın yaveri İsmail Hakkı Pekcan'la yaptığı röportaj⁸⁶ yayımlandıktan bir ay sonra o güne kadar hakkında hiçbir yayın yapmadığı koleksiyonunu seri yazılar halinde kamuoyu ile paylaştı. Topladığı yazıları hayatta kaldıkça neşretmek niyetinde olmayan Reşid Halid Bey, *“Hayata gözlerimi kapadıktan sonra kimsesiz oluşumdan koleksiyonumun bu kartonlarının kapanın elinde kalarak darıma dağın olmayacağını kim temin edebilir”⁸⁷* endişesiyle baştan savma yazıları bir kenara bırakarak edebiyat numunesi olacak tarzdaki yazıların gazete sütunlarına geçmesi için *“Koleksiyonuma Neler Yazdılar”* başlığı altında bir seri yazı hâlinde bir kısmını yayımlamıştır.⁸⁸ Bu yazılarda koleksiyonu toplamaya nasıl karar verdiğini, hangi usulü takip ettiğini, imza peşinden koşarken yaşadığı ilginç olaylarla yazılanlardan örnekler sunmuştur.

Resim 14: Reşid Halid'in karikatürlerinden bir diğeri.
Çizen: Sadi Dinç

⁸⁴ Mehmet Nuri Yardım, *Edebiyatımızın Güler yüzü*, (İstanbul, Yağmur Yayınları, 2012), s. 240-241.

⁸⁵ Emin Edis, “Ölmeyeceğim Derdi”, *Her Gün*, 2 Şubat 1966, s. 6.

⁸⁶ Gönç, “Gazi Osman Paşa'nın 109 Yaşındaki Yaveri ile Mülâkat”, s. 2.

⁸⁷ Reşid Halid Gönç, “Koleksiyonumu Nasıl Topladım?-VI”, *Vakit*, 6 Eylül 1943, s. 2.

⁸⁸ Reşid Halid Gönç, “Neler Yazdılar I-XI”, *Vakit*, 4 Ekim 1943-30 Kasım 1943.

1949 yılında koleksiyonuna dâhil ettiği karton sayısı 572'ye ulaşan⁸⁹ Reşid Halid Gönç, sadece yurt içi ile yetinmemiştir. Koleksiyonuna yurt dışından numuneler de temin etmiştir, hem de kolaylıkla. Mesela İsviçreli ünlü antropolog M. Eugène Pittard,⁹⁰ Reşid Halid Bey'in mektubuna yurttaşlarından daha hızlı cevap vermek nezaketini göstermiştir:

"Anadolu'nun medeniyet tarihinde en kat'ianlardan birini teşkil ettiği hakkındaki itibarım gitgide kuvvetlenmektedir. Bu an Avrupa'nın mesolithique paleolithico devredeki [Orta Taş Devri, Yontma Taş Devri] mevcudiyetinden neolithique hayata [Cıvalı Taş Devri] geçtiği sıradır. Bu hususta istikbal bize şüphesiz büyük hakikatler öğretecektir ve biz Türk âlimlerinden çok şeyler bekliyoruz."⁹¹

"Türk dostu" Claude Farrère'in 1931 yılında gerçekleştirdiği İstanbul seyahatini fırsat bilen Reşid Halid Bey, yolladığı mektuba aşağıdaki cevabı almıştır:

"Çıplak hakikati görmeye sezâ pek az kimse vardır. Onun için görmeye tahammül edemeyecekleri şeyleri zayıflara göstermemek bir eser-i şefkattir."⁹²

Reşid Halid Bey'in koleksiyonerliği günümüzde de zaman zaman gazete haberlerine konu olmaktadır.⁹³ Çoğunlukla da Ercümen Ekrem Talû'nun 1931 yılında sarf ettiği nükteli sözüyle:

"Kardeşim Reşid Halid'e muhabbetle... Yazı ve resim toplamaktansa para toplamak daha iyi... Hatta aklını başına toplamak hepsine müreccaktır. 17.3.1931."⁹⁴

89 Cemaleddin Bildik, "Kaybettiğimiz Kıymetlerin Neşredilmemiş Yazıları", *Akşam*, 8 Aralık 1949, s. 5.

90 1937 yılında Türk Tarih Kongresi'ne iştirak etmek üzere Türkiye'ye gelen M. Eugène Pittard, Reşid Halid Gönç'ün koleksiyonunu topladığı yıllarda Türkiye kamuoyunca bilinen bir isimdi. Türk Tarih Kongresi'nde Mustafa Kemal Atatürk'ün Güneş Dil Teoris'i'nin mahiyeti ve tatbikatı hakkındaki araştırmalarını dinleyerek birtakım açıklamalarda bulunmuştur. "İstanbul'a Gelen Büyük Âlim-Atatürk, Dün Profesör Pittard'ı Kabul Etti", *Cumhuriyet*, 16 Eylül 1937, s. 1-5.

91 Reşid Halid Gönç, "Neler Yazdılar- III", *Vakit*, 7 Aralık 1943, s. 4.

92 Gönç, "Neler Yazdılar- III", s. 4.

93 Adnan Tahir, "Akıl ve Baş", *Cumhuriyet*, 4 Temmuz 1971, s. 6; Oktay Akbal, "Babialı'nın Anı Defteri", *Cumhuriyet*, 24 Mart 1985, s. 2; Burhan Arpad, "Babialı Üzerine", *Cumhuriyet*, 20 Ağustos 1985, s. 2, 11; İlhan Selçuk, "Hatıra Defteri", *Cumhuriyet*, 14 Haziran 1989, s. 2; Sunay Akın, "Koleksiyon Aşkı", *Cumhuriyet*, 21 Aralık 2003, s. 15.

94 *Babialı'nın Hatıra Defteri*, c. I, s. 140

Reşid Halid Gönç'ün el yazısını topladığı kişilere ait kartonların bugün nerede ve kimde olduğu bilinmemektedir.⁹⁵ Gazeteciler Cemiyeti, elde ettiği fotokopileri 1984-1988 yıllarında üç cilt olarak yayınlamıştır.⁹⁶

Sonuç

Koleksiyonerlik, istisnaları olmakla birlikte varlıklı insanlara has bir meşgaledir. Yapılan işin doğasında satın alma, toplama, koruma ve sergileme gibi masraf gerektirici işler vardır. Bu durum koleksiyoneri, yaptığı koleksiyonun türüne göre mütevacı de olsa bir bütçe ayırmaya sevk eder. Ancak koleksiyon işindeki asıl ve esaslı sermaye, uzun yıllara yayılacak toplama ameliyesini devam ettirme merakı ve azmine sahip olmaktır. Para ve maddi kıstaslarla ölçülemeyecek bir haz bahşeden koleksiyon oluşturma işinin püf noktası, ne pahasına olursa olsun merakının peşinden gitmektir.

Reşid Halid Bey, fotoğraf ve imza toplamak için ilk adımı attığında mütevacı bir serveti olsa da asıl sermayesi, yazıyla meşgul olan küçük büyük herkesin resim ve el yazısını ayrı ayrı kartonlarda toplamaya çalışma hevesiydi. Bu heves, mütevacı servetini kaybedip büyük bir yokluk içine düştüğü yıllarda hiç eksilmeden, bilakis artarak ve kendisini hayata bağlayan yegâne meşgale haline gelerek devam etmiştir.

Koleksiyonerliğe, çocukluğundan beri hayalini kurduğu ancak bir türlü dâhil olamadığı gazetecilik hevesini dindirmek için başlamıştır. Koleksiyonerlik onun için matbuat âlemine sızmanın, gazete sütunlarında arz-ı endam eden yazar-çizer takımıyla sık sık bir araya gelmenin en kolay yoluymuştu. Bu bakımdan koleksiyonu için 1926

⁹⁵ Ayhan Yetkiner, "Bir Reşit Halit Gönç Vardı...", *Bayram Gazetesi*, s. 14 Aralık 1975, s. 7; Alpman, "Reşid Halid Gönç", s. 99; Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Basın Müzesi müdür yardımcısı Nedim Kavuk ve Türkiye Gazeteciler Cemiyeti İdare müdürü Cem Çapanoğlu ile 26 Mayıs 2021'de yaptığımız görüşmede koleksiyonun cemiyette bulunmadığı, eldeki fotokopilerden hareketle 1984-1988'deki üç ciltlik yayının yapıldığı bilgisi verilmiştir.

⁹⁶ *Reşid Halid Gönç Koleksiyonu'ndan-Babialî'nin Hatıra Defteri*, haz. Ayhan Yetkiner, Cilt I, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, İstanbul 1984, 160 s; *Reşid Halid Gönç Koleksiyonu'ndan-Babialî'nin Hatıra Defteri*, haz. Ayhan Yetkiner, Cilt II, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, İstanbul 1988, 160 s; *Reşid Halid Gönç Koleksiyonu'ndan-Babialî'nin Hatıra Defteri*, haz. Ayhan Yetkiner, Cilt III, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, İstanbul 1988, 154 s.

yılında yola çıktığında ilk imzayı bir gazeteciden, Bâbîâli'nin ünlü siması Yusuf Ziya Ortaç'tan alması tesadüf değildi.

İlk fotoğraf ve imzaları kolaylıkla olsa da yaptığı işin hiç de kolay olmadığını kısa zaman içinde fark etmiştir. Telefon Şirketi'ndeki görevinden dolayı çektiği vakit sıkıntısına, çoğu zaman koleksiyonun önemini anlamayanların kaba tavrı eşlik etmiştir. Fotoğraf ve imza talebinde bulunan Reşid Halid Gönç'ün karşılaştığı en sert muamele, ömrünü matbuat âleminin içinde geçirmesi sebebiyle ortaya çıkacak koleksiyonun Türk kültürüne yapacağı hizmeti takdir etmesi beklenen Bâbîâli'nin asır-dîde siması Ahmed İhsan Tokgöz'den gelmiştir. İki satır yazı koparabilmek için durup dinlenmeden peşinden koştuğu birçok dostu kendisiyle alay etmiş, mizah sütunlarında sık sık adı geçmiştir. Karşılaştığı moral bozucu durumlara ve engellere aldırılmayarak idealinin peşinden koşan Reşid Halid Bey, nadide bir koleksiyon toplamayı başarmıştır.

Reşid Halid Bey'in koleksiyonu, Türkiye'de hak ettiği değeri bulamamıştır. En büyük isteği olan sergileme hayali, ne hayatında ne de ölümünden sonra gerçekleşmiştir. Koleksiyonun aslının kimde ve nerede olduğunun bilinmemesi, bugün gerçekleşmesi muhtemel olan sergi imkânını hepten ortadan kaldırmıştır. Bâbîâli'nin bu emektar mensubu, koleksiyonunun albenisi sayesinde göze çarptığı takdirde ara ara gazete köşelerinde birkaç satır yazıyla anılmaktan öte bir ilgiye mazhar olmamaktadır.

Reşid Halid Bey'in koleksiyonerlik haricindeki diğer özelliği ise gazeteciliğe başladığı 1943 yılından itibaren tefrika etmeye başladığı biyografi yazıdır. Biyografi yazılarında tıpkı bir sicil memuru gibi yazarın ailesi, doğumu, eğitimi ve memuriyetlerini kaydetmiş, ele aldığı şahısla ilk karşılaşma ve tanışmanın heyecanını tattırmıştır. Yaşadığı hatıraları, dostlarına karşı son görev olarak kabul ettiği cenaze merasimine katıldığı anlara ait duyguları aktarmıştır. Reşid Halid Gönç, kaleme aldığı otuz küsur biyografiyle “biyograf” sıfatını hak eden bir yazardır.

Biyografisini yazdığı kişilerin yakınlarıyla görüşerek biyografik bilgi derlemesi, Reşid Halid Gönç'ün mesleğini icra ederken profesyonel bir tavır sergilediğini göstermektedir. Nasib Hanım gibi devrinde iz bırakmış ancak hakkında az bilgi bulunan bir hânende

hakkında yaptığı tefrikayla yakın devrin sanat dünyasına katkı sağla-
yan kişi ve gruplarla, bunların icra mekanlarını kayıt altına almıştır.

Reşid Halid Bey'in bugün hatırlanmasına vesile olan faaliyeti, ömrünün kırk yılına mâl olan koleksiyonerliği ile son yirmi üç yılını verdiği matbuat hayatıdır. İçindeki gazetecilik ukdesini gerçekleştirmek ve koleksiyonuna daha fazla zaman ayırmak için Telefon Şirketi'nde kendisini müdürlüğe götüren dolgun maaşlı memuriyeti terk etmesi, içinde bulunduğu müreffeh hayatı da bir kenara itmesine sebep olmuştur. Fakat ömrünün son çeyrek asrını derbeder ve düşkün geçirmesine sebep olan bu tercih, kendisinin bugün anılmasına vesile olan yazı ve koleksiyonerlik hizmetini icra etmesi için aradığı fırsatı vermiştir.

EXTENDED ABSTRACT:

Reşid Halid Gönç was born in Istanbul in 1892. His grandfather was Said Efendi, who served as the Minister of Interior in the Ottoman Empire. When his father died at a young age, he lived with his mother for many years. He was treated in France in 1906 due to a disease in his jawbone. He lived in France under the patronage of Ottoman Ambassador Salih Münir Pasha. . He did not return to the country immediately after his treatment and chose to study for a while. After the Young Turk Revolution, he returned to Turkey and continued his education at Saint Joseph College in Kadıköy.

He spent his youth with his uncle Mehmed Galib Bey. This man was a former bureaucrat and journalist. He was also a friend of the famous literary critic and journalist Ebüzziya Tevfik Bey. This friendship increased Reşid Halid's interest in journalism since his youth. The cultural and musical societies held at his uncle's house in Kadıköy between 1908 and 1911 helped him to create an environment full of artists and intellectuals. He published his memories with the people he met in this mansion in the following years.

In 1945, Reşid Halid resigned from his position at the Telephone Company with a radical decision. In this way, he started to practice the profession he had been dreaming of since his childhood and gained plenty of time for his photograph and autograph collection activities. He started his writing career in 1843 and published nearly thirty biographies as well as his memories and observations on the events and living atmosphere of old Istanbul. The number of photographs and

autographs he included in his collection reached six hundred.

The network he acquired for his photograph and autograph collection had a great influence on his preference for journalism. Since the authors whose autographs he wanted were mostly from the press circle, he made friends with many journalists and writers.

Reşid Halid Gönç is not the only a person who collects the writings and the photographs of famous people in Turkey, but also makes collecting his sole business in life. While collecting was seen as a secondary business for other collectors, Reşid Halid Gönç meticulously continued for a long period like forty years (1926-1966). For this reason, he was called "The Man Who Keeps the Journalists' Log".

Although he easily collected the first photographs and signatures, he soon realized that his job was not simple. The time constraints he experienced due to his job at the Telephone Company were accompanied by rude behavior from those who did not understand the importance of the collection. The harshest treatment Reşid Halid Gönç encountered, surprisingly, came from the master journalist Ahmed İhsan Tokgöz. Moreover, he was ridiculed by his friends and his name was frequently mentioned in the newspapers. Despite the demoralizing situation and obstacles, Reşid Halid Bey, who followed his ideal, managed to set a rare collection aside.

Reşid Halid Bey's collection did not find the value it deserved in Turkey. His dream of an exhibition was not achieved either during his lifetime or after his death. Today, it is not known who has the collection and the place where it is kept.

Reşid Halid Bey also wrote biographies of people he knew. His works basically include the life stories of statesmen, poets, writers and artists who lived from the period of Tanzimat to the Republic. In addition, they incorporate neglected officials of the Sublime Porte in the literature and figures from the social life such as coachmen and filmmakers. Halid Bey focused on the characteristics of his acquaintances that he witnessed or heard, and did not speculate on the artistic characteristics of writers and poets.

Under the title of 'Memories from Old Istanbul', he published the social life of the capital city during the imperial period. In these articles, he revealed the summer and winter preparation of Istanbul mansions, Bosphorus entertainments, coffee houses, schools, shops and human landscape from daily life. These articles reflect the longing for the peaceful life of his childhood.

KAYNAKÇA

Arşiv Kaynakları

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA)

Dâhiliye Nezareti Mektûbî Kalemî Belgeleri (DH.MKT), 1038/54.

Dâhiliye Nezareti Sicill-i Ahvâl İdare-i Umumiyesi Defterleri (DH.SAİD.d), 14/411; 23/275.

Şahıslardan İntikal Eden (Hibe-Satın Alınan-Devredilen) Arşiv Malzemesi-Ali Fuad Türkgeldi Evrakı (HSD.AFT), 15/281.

İrade Tekaüd Sandığı (İ.TKS), 17/31.

Şûrâ-yı Devlet Belgeleri (ŞD), 1043/33; 1059/55.

Zabtiye Nezareti Belgeleri (ZB), 344/104.

Dijital Arşivler

BİSAV e-arşiv, Ali Birinci Koleksiyonu.

İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, II. Abdülhamid Han Fotoğraf Albümleri.

Marmara Üniversitesi Taha Toros Arşivi.

Salt Araştırma

Sürelî Yayınlar

Akşam

Bayram Gazetesi

Cumhuriyet

Her Gün

İkdam

Malumat Mecmuası

Milliyet

Resimli Hayat

Servet-i Fünun

Son Posta

Tercüman-ı Hakikat

Vakit

Yedigün

Makale ve Kitaplar

Ali Rıza-Mehmed Galib: *XIII. Asr-ı Hicrîde Osmanlı Ricali-Geçen Asırda Devlet Adamlarımız*, haz. Fahri Çetin Derin, İstanbul: Tercüman Yayınları, 1977.

- Alpman, Hâfi Kadri: *Portreler*, İstanbul: Sile Matbaa ve Mukavva Kutu Fabrikası, 1972.
- Babali'nin *Hatıra Defteri*, haz. Ayhan Yetkiner, İstanbul: Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, 1984.
- Balikhane Nazırı Ali Rıza Bey: *Eski Zamanlarda İstanbul Hayatı*, haz: Ali Şükrü Çoruk, İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2011.
- Banoğlu, Niyazi Ahmed: *Bektaşî Kız*, İstanbul: Vakit Matbaası, 1945.
- Birinci, Ali: “Hariciye ile Mülkiye Arasında Mehmed Galib Bey”, *Tarihin Gölgesinde Meşâhir-i Meçhûleden Birkaç Zat*, İstanbul: Dergâh Yayınları, 2001.
- Deliorman, Altan: *Sessiz Bir Ses*, İstanbul: Bayrak Basım Yayım Dağıtım, 1997.
- Ergin, Osman: *Muallim M. Cevdet'in Hayatı, Eserleri ve Kütüphanesi*, İstanbul: Bozkurt Basımevi, 1937.
- Ergun, Sadettin Nüzhet: *Türk Şairleri*, İstanbul: Suhulet Basımevi, 1936.
- Hızlı, Kasım: *Sultanın Sefiri: Salih Münir Paşa*, İstanbul: Timaş Akademi Yayınları, 2022.
- Hızlı, Kasım: “Uzunçayır Üstündeki Köşk: Bir Kültür ve Musikî Meclisi Olarak Mehmed Galib Bey'in Evi”, *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 23 (Bahar 2024), 71-89.
- Gövsâ, İbrahim Alaaddin: *Türk Meşhurları Ansiklopedisi*, İstanbul: Yedigün Neşriyat, (Tarihsiz).
- İnal, İbnülemin Mahmud Kemal: *Son Sadrazamlar*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2013.
- Kapsız: “Babali'nin Kütüğünü Tutan Adam”, *Resimli Hayat*, 28, (Ağustos 1954), 24-25.
- Koçu, Reşad Ekrem: *İstanbul Ansiklopedisi*, İstanbul: Reşad Ekrem Koçu ve Mehmed Ali Akbay İstanbul Ansiklopedisi ve Neşriyat Kollektif Şirketi, 1960.
- Mazide Kalan Koleksiyonerler*: Der. Rıfat N. Bali, İstanbul: Libra Yayınları, 2020.
- Pakalın, Mehmed Zeki: *Sicill-i Osmanî Zeyli*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2008.
- Özgül, M. Kayahan: *XIX. Asrın Benzersiz Bir Politeknîği: Münif Paşa*, İstanbul: Dergâh Yayınları, 2014.
- Özkırım, Çetin A.: *Düş Erimi*, İstanbul: Karacan Yayınları, 1982.
- Türkgeldi, Ali Fuad: *Maruf Simalar*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2013.
- Us, Hakkı Tarık: *50 Yıl (Elli Yıl)*, [İstanbul 1943].
- Ünver, A. Süheyl: *Güzelimname İbrahimağa Mahallesi*, haz. Gülbün Mesara, İstanbul: Elma Basım, 2006.
- Varlık Yıllığı 1967*: İstanbul: Varlık Yayınevi, 1966.
- Yalçın, Hüseyin Cahid: *Edebî Hatıralar*, İstanbul: Akşam Kitaphanesi, 1935.
- Yardım, Mehmet Nuri: *Edebiyatımızın Gülüyüzü*, İstanbul: Yağmur Yayınları, 2012.

EKLER

Ek-I: Reşid Halid Gönç'ün Otobiyografisi:

“Tanzimat devri ricâlinden Said Efendi'nin oğlu Mehmed Hâlid Bey'in oğluyum, anamın adı Reşide Hanım'dır. 25 Ocak 1892'de Lâleli'de Bizans'dan kalma Bodrum Camii'nin tam karşısında Said Efendi'nin konağında doğdum, o konak Meşrutiyet'te büyük Aksaray Yangını'nda yanmıştır. Önce Mektebi Osmânî'de, sonra Burhânı Terakkii Hamidî Mektebi'nde okudum, rüşdiye derecesinde bir mekteb idi. Münevver bir adam, çok nâzik ve bana karşı çok şefkatli olan babam içki düşkünlüğü ile tecennün etti. 14 yaşında idim, dedem beni bir hariciye memurumuzun yanına katarak Paris'e tahsile yolladı, orada üç sene Faure mektebinde yatılı olarak okudum, dedemin ölümü üzerine 17 yaşında İstanbul'a dönmeye mecbur oldum. Bir dişimi çekerken bir Rum dişçi çene kemiğimi kırdı ve o güzel yaşımda çenem eğri kaldı, onun içindir ki İstanbul'a gelirken başımda bere ile Paris'te çektirmiş olduğum bir çocukluk resmimi hiç görmek istemem, kaç defa yok etmek istedim, onu da yapamadım, onu bu küçük oto biyografimle birlikde İstanbul Ansiklopedisi arşivine veriyorum, o büyük kütükte hal tercememe konmasını mutlaka isterim. Sakatlığım bahtsızlığımın ilk basamağı oldu, bir merdiven ama aşağıya doğru inen bir merdiven. İstanbul'da yine yatılı talebe olarak Moda'da Fransız papazlarının Saint Joseph Koleji'ne devam ettim, son sınıfında iken Birinci Cihan Harbi başladı, Fransız mektebi kapandı, ben de İsmail Mâhir Efendi'nin kurduğu Dârüleytam'a memur olarak girdim. Dârüleytam çocuklarının bir kısmı Almanya'da askerî fabrikalara tahsile gönderilirken beni de beraberlerinde giden memurların arasına kattılar, bu sûretle 1917'de Almanya'ya gittim. Berlin Üniversitesi'ne devam etmek istedim, 1918'de harb Almanya'nın ve müttefiki olan Türkiye'nin mağlubiyeti ile sona erince memleketime döndüm, 1919'dan 1943 yılına kadar geçen 24 yıl içinde Beyoğlu Belediye Dairesi'nde, Şehir Emâneti şirketler komiserliğinde, yirmi yıl kadar da

önce telefon şirketinde, sonra o şirketin hükûmete devrinde Telefon İdâresi'nde çalıştım, vezne servisinde şefliğe kadar yükseldim. 1943 de aylığım 120 lira idi. Annemle birlikde Lâleli'de Harikzedegân (Tayyâre) Apartmanlarının bir dâiresinde oturuyordum. Hiç evlenmedim, evlenmeyi hattâ hiç düşünmedim. Annemi kaybedince yapayalnız kaldım. Bir ara yanıma İsmail Haseki adında 17-18 yaşlarında bir genç uşak aldım, bana hem can yoldaşlığı yapar, hem de okutur adam ederim diyordum, delikanlı çamaşırımı yıkadı, elinden geldiği kadar yemek de yaptı, evimizi tertemiz tuttu, fakat okumadı. Bir taraftan koleksiyonumu tamamlama peşinde dolaşıyordum, bir taraftan da Bâbîâli'ye atılmak, gazeteci olmak aşkı içinde çırpınıyordum. Koleksiyonum dolayısı ile o muhitde pek çok kimse tanımıştım. İşimden ayrılmamamı söyleyenler çok oldu, teşvik edenler de çıktı. *Vakit Gazetesi*'nde “Koleksiyonumu Nasıl Topladım” başlığı altında ilk yazılarım çıkınca kendimi o âleme girmiş sandım ve 1943'de Telefon İdâresi'nden istifâ ettim, bir iki ay sonra apartman kiramı veremeyince önce sadık İsmail Haseki'ye, kendisine hitab ettiğim şekilde “Haseki Sultan'a” yol vermek zorunda kaldım, kendim de bir otel odasına sığındım. *İstanbul Ansiklopedisi* arşivine İsmail'in de bir resmini veriyorum. Gün günden sefil oldum, *Vakit Gazetesi*'ne yazdığım hatıra yazılarımdan aldığım para ile ancak otel odası parasını temin edip aç kalmayacak kadar bir gıda sağlıyordum. 1954'de Sedad Simâvi Bey beni Matbuat Cemiyeti arşiv memurluğuna aldı, oradan da yine arşiv memurluğu ile *Her Gün* gazetesine girdim. Şu oto biyografimi yazdığım günlerde yatağım bile yokdur, üç yıldan beri gazete koleksiyonları üstüne uzanıp uyumaktayım. Hayatımdan hoşnudum, ama bir hakikattir ben Bâbîâli'ye girmedim, 1943 de Bâbîâli Yokuşu'na yuvarlandım, bu cümlelerin de kendi el yazımıyla *İstanbul Ansiklopedisi*'ne konmasını mutlaka isterim..”

Kaynak: Kadir Has Üniversitesi Bilgi Merkezi – Salt Araştırma, Reşad Ekrem Koçu ve İstanbul Ansiklopedisi Arşivi, G3015;

Ek-II: Reşid Halid Gönç'ün Basında Çıkan Yazıları:

Biyografi Yazıları:

Reşid Halid Gönç, “Ebüzziya Tevfik”, *Vakit*, 9 İkincikanun 1944, s. 3; Reşid Halid Gönç, “Ebüzziya Tevfik Şerefine Bir Saz Âlemi”, *Vakit*, 25 Birinciteşrin 1944, s. 5; Reşid Gönç, “Ebüzziya Tevfik'i Nasıl Tanımıştım?”, *Cumhuriyet*, 13 Ağustos 1943, s. 2; Reşid Halid Gönç, “Abdülhak Hamid”, *Vakit*, 19 İkincikanun 1944, s. 3; Reşid Halid Gönç, “Recaizâde Mahmud Ekrem”, *Vakit*, 24 İkincikanun 1944, s. 5; Reşid Halid Gönç, “Cenab Şahabeddin”, *Vakit*, 4 İkincikanun 1944, s. 5; Reşid Halid Gönç, “Samipaşazade Sezai”, *Vakit*, 7 Şubat 1944, s. 5; Reşid Halid Gönç, “Hüseyin Kâzım (Şeyh Muhsin-i Fânî)”, *Vakit*, 11 Şubat 1944, s. 5; Reşid Halid Gönç, “Şair Leylâ Saz Hanımefendi”, *Vakit*, 14 Şubat 1944, s. 5-6; Reşid Halid Gönç, “Ubeydullah Efendi”, *Vakit*, 16 Şubat 1944, s. 5; Reşid Halid Gönç, “Muallim M. Cevdet”, *Vakit*, 18 Şubat 1944, s. 5; Reşid Halid Gönç, “Tevfik Fikret, Hatice Teyze ve Müberrer'in Hatıraları”, *Vakit*, 6 Mart 1944, s. 5; Reşid Halid Gönç, “Mehmed Rauf”, *Vakit*, 10 Mart 1933, s. 5; Reşid Halid Gönç, “Bursalı Mehmed Tahir”, *Vakit*, 13 Mart 1944, s. 2-4; Reşid Halid Gönç, “Ali Fuad Türkgeldi”, *Vakit*, 17 Mart 1944, s. 5; Reşid Halid Gönç, “Emin Bülend Serdaroğlu”, *Vakit*, 21 Mart 1944, s. 5; Reşid Halid Gönç, “Müfid Râtib”, *Vakit*, 24 Mart 1944, s. 3; Reşid Halid Gönç, “Müfid Râtib Merhum”, *Son Posta*, 16 Kasım 1943, s. 4-7; Reşid Halid Gönç, “Balıkhanane Nazırı Ali Rıza Bey”, *Vakit*, 8 Nisan 1944, s. 5; Reşid Halid Gönç, “Ahmed Rasim”, *Vakit*, 15 Nisan 1944, s. 5; Reşid Halid Gönç, “Mehmed Galib-Eski Tarih Encümeni Azasından”, *Vakit*, 21 Nisan 1944, s. 5; Reşid Halid Gönç, “Ahmet Cazim”, *Vakit*, 1 Mayıs 1944, s. 5; Reşid Halid Gönç, “Mansurizâde Mustafa Paşa”, *Vakit*, 10 Mayıs 1944, s. 5; Reşid Halid Gönç, “Salih Münir Çorlu”, *Vakit*, 15 Mayıs 1944, s. 5; Reşid Halid Gönç, “Ömer Ferid Kâm”, *Vakit*, 26 Mayıs 1944, s. 3; Reşid Halid Gönç, “Nimeti Üstel”, *Vakit*, 29 Mayıs 1944, s. 3; Reşid Halid Gönç, “İbrahim Fazıl Pelin”, *Vakit*, 5 Birincikanun 1944, s. 5; Reşid Halid Gönç, “Tanzimat Ricalinden Said Efendi”, *Vakit*, 26 ikincikanun 1944, s. 5; Reşid Halid Gönç, “Said Efendi'nin Bağı”, *Vakit*, 3 Temmuz 1944, s. 5; Reşid Halid Gönç, “Nadir Yetişen Ses Sanatkârı: Nasib Hanım”, *Vakit*, 11 Birincikanun 1944, s. 3-4; Reşid Halid Gönç, “Udî

Hasan Bey”, *Vakit*, 12 Haziran 1944, s. 5; Reşid Halid Gönç, “Neyyire Neyir Ertuğrul”, *Vakit*, 22 Ağustos 1944, s. 5; Reşid Halid Gönç, “Ali Bey ile Nevres”, *Vakit*, 24 Nisan 1944, s. 5; Reşid Halid Gönç, “Kavuklu Hamdi”, *Vakit*, 22 Haziran 1944, s. 5.

Gazi Osman Paşa'nın Yaveri İsmail Hakkı Pekcan'la Yaptığı Nehir Söyleşi:

Reşid Halid Gönç, “Gazi Osman Paşa'nın 109 Yaşındaki Yaveri ile Mülakat”, *Vakit*, 16 Temmuz 1943, s. 1; Reşid Halid Gönç, “Plevne Kahramanı Gazi Osman Paşa'nın Yaveri Anlatıyor”, *Vakit*, 17 Temmuz 1943, s. 2; Reşid Halid Gönç, “Plevne Kahramanı Gazi Osman Paşa'nın Yaveri Anlatıyor-II”, *Vakit*, 18 Temmuz 1943, s. 2; Reşid Halid Gönç, “Plevne Kahramanı Gazi Osman Paşa'nın Yaveri Anlatıyor-III”, *Vakit*, 19 Temmuz 1943, s. 2; Reşid Halid Gönç, “Plevne Kahramanı Gazi Osman Paşa'nın Yaveri Anlatıyor-IV”, *Vakit*, 20 Temmuz 1943, s. 2.

Eski İstanbul Yazıları:

Reşid Halid Gönç, “Lüpçü Affan!”, *Vakit*, 29 Mart 1944, s. 6; Reşid Halid Gönç, “Yarım Asır Evvelki Kış Hazırlıkları ve Konaklar”, *Vakit*, 19 Birincikanun 1943, s. 5; Reşid Halid Gönç, “Eski Konakların Yaz Hazırlıkları”, *Vakit*, 3 Nisan 1944, s. 3-4; Reşid Halid Gönç, “Valide Paşa'nın Saz Âlemleri”, *Vakit*, 12 Nisan 1944, s. 5; Reşid Halid Gönç, “Burhan-ı Terakki-i Hamidî Mektebi”, *Vakit*, 26 Haziran 1944, s. 5; Reşid Halid Gönç, “Dilber Rânâ”, *Vakit*, 6 Haziran 1944, s. 5; Reşid Halid Gönç, “Yağlıkçı Reşide Hanım”, *Vakit*, 10 Temmuz 1944, s. 5; Reşid Halid Gönç, “Salepçi Hacı Raif Ağa”, *Vakit*, 7 Ağustos 1944, s. 5; Reşid Halid Gönç, “Sarafim'in Kıraathanesi”, *Vakit*, 31 Temmuz 1944, s. 5; Reşid Halid Gönç, “Pigmalyon ve Vapiyon Mağazaları”, *Vakit*, 27 Eylül 1944, s. 5; Reşid Halid Gönç, “Eski Konak Hizmetkârlarının Flörtleri”, *Vakit*, 21 Şubat 1944, s. 8; Reşid Halid Gönç, “Arabacı Kardeşler” *Vakit*, 17 Temmuz 1944, s. 2; Reşid Halid Gönç, “Yalnızlık”, *Vakit*, 13 Mart 1945, s. 5; Reşid Halid Gönç, “Mahmud Nedim Paşa Yalısı”, *Vakit*, 23 Mayıs 1944, s. 5; Reşid Halid Gönç, “Laleli'nin Meşhur Küçük Hanımı”, *Vakit*, 8 Şubat 1945, s. 5; Reşid Halid Gönç, “Tüfeği Hiç Patlamayan Av Meraklısı Sporcu-Ali Sami Yen Anlatıyor”, *Vakit*, 27 Mayıs 1946, s. 4.

Koleksiyonu Hakkında Yazdıkları:

Reşid Halid Gönç, “Koleksiyonumu Nasıl Topladım?-I” *Vakit*, 23 Ağustos 1943, s. 2; Reşid Halid Gönç, “Koleksiyonumu Nasıl Topladım?-II”, *Vakit*, 24 Ağustos 1943, s. 2; Reşid Halid Gönç, “Koleksiyonumu Nasıl Topladım?-III”, *Vakit*, 25 Ağustos 1943, s. 2; Reşid Halid Gönç, “Koleksiyonumu Nasıl Topladım?-IV”, *Vakit*, 26 Ağustos 1943, s. 2; Reşid Halid Gönç, “Koleksiyonumu Nasıl Topladım?-V”, *Vakit*, 28 Ağustos 1943, s. 2; Reşid Halid Gönç, “Koleksiyonumu Nasıl Topladım?-VI”, *Vakit*, 6 Eylül 1943, s. 2; Reşid Halid Gönç, “Neler Yazdılar-I” *Vakit*, 4 Ekim 1943, s. 3-5; Reşid Halid Gönç, “Neler Yazdılar-II”, *Vakit*, 7 Ekim 1943, s. 3-4; Reşid Halid Gönç, “Neler Yazdılar- III”, *Vakit*, 7 Aralık 1943, s. 4; Reşid Halid Gönç, Neler Yazdılar- IV, *Vakit*, 13 Ekim 1943, s. 5; Reşid Halid Gönç, “Neler Yazdılar-V”, *Vakit*, 6 Ocak 1943, s. 5.

Ek-III: Reşid Halid Gönç'ün Koleksiyonunda Fotoğrafi ve İmzası Bulunanların Listesi

Birinci Cilt:

Abbas Parmaksızoğlu, Abdi İpekçi, Abdülbaki Gölpınarlı, Abdülhak Hamid Tarhan, Abidin Daver, Adnan Adıvar, Adnan Tahir Güntan, Adnan Veli Kanık, Adviye Fenik, Âgah Sırrı Levend, Agop Arad, Ağaoglu Ahmet, Ahmed Emin Yalman, Ahmed Hidayet Reel, Ahmed Midhat Efendi, Ahmed Şükrü Esmer, Ahmet Haşim, Aka Gündüz, Alaeddin Berk, Ali Gevgilili, Ali Utku, Altan Erbulak, Altan Öymen, Asım Us, Ayhan Yetkiner, Aysel Okan, Aziz Nesin, Azmi Nihat Erman, Bedii Faik Akın, Bedirhan Çınar, Behçet Kemal Çağlar, Burhan Arpad, Burhan Felek, Cahid Sıtkı Tarancı, Can Kaya İsen, Celaleddin Çetin, Cemal Nadir Güler, Cemil Sait Barlas, Cenab Şahabeddin, Cevat Fehmi Başkut, Cihat Baban, Çetin A. Özkırım, Çetin Altan, Deniz Banoğlu, Dinçer Güner, Doğan Can, Doğan Nadi,ERCÜMEND EKREM Talu, Esad Mahmud Karakurt, Esen Yalçın, Ethem İzzet Benice, Fahreddin Kerim Gökay, Falih Rıfkı Atay, Faruk Nafiz Çamlıbel, Fasih İnal, Halid Fahri Ozansoy, Halid Kıvanç, Halid Ziya Uşaklıgil, Halide Edib Adıvar, Halil Lütfü Dördüncü, Hasan Hilmi Yılmaz, Hasan Pulur, Hasan Tuncay Eröz, Hayri Alpar, Hikmet Bil, Hikmet Feridun Es, Hüseyin Cahid Yalçın, İbrahim Alaeddin Gövsa, İbrahim Hoyi, İbrahim Minnetoğlu, İbrahim Örs, İslam Çupi, İsmail Sivri, İzzet Sedes, Kadircan Kafı, Kadri Kayabal, Kemal Deniz, Kemal Savcı, Kemal Zeki Gençosman, Kerime Nadir, M. Asaf Ayçil, Mehmed Kemal, Melih Cevdet Anday, Midhat Perin, Murat Kayahanlı, Mustafa Niyazi İspartalı, Mustafa Ragıp Esatlı, Münif Fehim Özarman, Münir Süleyman Çapanoğlu, Nadir Nadi, Nail Güreli, Nazım Hikmet, Necati Zincirkıran. Necib Fazıl Kısakürek, Necmeddin Sadak, Necmi Erkmen, Necmi Onur, Necmi Rıza Ayça, Neriman Hikmet, Niyazi Ahmet Banoğlu, Nizameddin Nazif Tepedelenlioğlu, Nurullah Ataç, Nusret Safa Coşkun, Oktay Akbal, Orhan Erinç, Orhan Kemal, Orhan Özkırım, Orhan Veli Kanık, Özcan Eralp, Peride Celal, Peyami Safa, Ratıp Tahir Burak, Recep Bilginer, Refii Cevad Ulunay, Refik Halid Karay, Reşad İleri, Reşad Nuri Güntekin, Ruşen Eşref Ünaydın, Sabahaddin Âli, Sabiha Zekeriya Sertel, Said Faik Abasıyanık, Said Kesler, Sedat Ağralı, Sedat Simavi, Selahaddin Hilav, Selahaddin Şar, Selami Akpınar,

Selami Turgut Genç, Semih Balcıoğlu, Server İskit, Suat Derviş, Tanju Cılızoğlu, Tarık Buğra, Tekin Erer, Tevfik Fikret, Vâlâ Nureddin (Vâ-Nu), Vasfiye Özkoçak, Yahya Kemal Beyatlı, Yakub Kadri Karaosmanoğlu, Yaşar Kemal Gökçeli, Yunus Nadi Abalıoğlu, Zekeriya Sertel.

İkinci Cilt:

Ahmed Uran Baran, Alaaddin Kutlu, Alaeddin Ören, Ali Başarel, Ali Canib Yöntem, Ali Cem Fenik, Ali Erdoğan Mengü, Ali Karakurt, Altan Deliorman, Arif Oruç, Aslan Tufan Yazman, Aydın Apaydın, Aydoğna Önel, Ayhan Hünalp, Ayten Uygur, Baki Süha Ediboğlu, Bedri Koraman, Burhan Cahid Morkaya, Cahid Poyraz, Cahid Uçuk, Cahid Üzen, Cavid Yamaç, Cem Atabeyoğlu, Cemal Refik Delibaş, Cemalettin Bildik, Cemil Cahid Cem, Cemil Sena Ongun, Cihat Arman, Dr. Tarık Özerengin, Eflatun Cem Güney, Ekrem Altınkaynak, Elif Naci Elif, Enis Behiç Koryürek, Erdoğan Kıral, Ergin Konuksever, Erol Dallı, Esin Talû Çelikkan, Eşref Şefik Atabey, Fahir Erdil, Faik Sabri Duran, Faruk Demirtaş, Fazıl Ahmed Aykaç, Ferdi Öner, Feridun Fazıl Tülbentçi, Feridun Osman Menteşoğlu, Fikret Adil, Halide Nusret Zorlutuna, Halil Bedii Yönetken, Haluk Durukal, Haluk San, Hıfzı Topuz, Hikmet Münir Ebcioğlu, Hilmi Yavuz, Hilmi Ziya Ülken, Hüseyin Rahmi Gürpınar, Hüsnü Zeki Söylemezoğlu, İlhan Turalı, İsmet Güleç, İzzet Aykol, Kâmi Suveren, Kasım Yargıcı, Kayhan Türkçü, Kazım Nami Duru, Kemal Sülker, Lütfü Arif Kenber, M. Fahreddin Pakkan, M. Faruk Gürtunca, Mahmud Erhan, Mehmed Ali Yalçın, Mehmed Emin Yurdakul, Mekki Said Esen, Melih Yener, Mesud Özdemir, Mustafa Baydar, Muzaffer Aşkın, Muzaffer Celasun, Nahid Sırrı Örik, Naim Tirali, Nazım Ulusay, Necdet Baytok, Necdet Evliyagil, Nejat Akçadurak, Nejat Altav, Nejat Çerman, Neyzen Tevfik Kolaylı, Nihal Atsız, Nureddin Oryan, Nurettin Artam, Odhan Baykara, Oğuz Aral, Oğuz Özdeş, Oğuz Toktamış, Oktay Rıfat, Orhan Birgit, Orhan Ural, Ömer Rıza Doğrul, Ömer Sami Coşar, Özkan Şahin, Ramazan Gökalp Arkın, Remzi Tozanoğlu, Reşad Enis Aygen, Reşad Mahmud Yanardağ, Reşid Saffet Atabinen, Sabri Esad Siyavuşgil, Sacid Demircan, Sadeddin Işık, Sadi Borak, Sami Teziş, Selahaddin Güler, Selami İzzet Sedes, Selami Münir Yurdatap, Selçuk Çandarlı, Selim Sırrı Tarcan, Semih Benli, Semih Tuğrul, Sermet Muhtar Alus, Sezai Solelli, Suad Yalaz, Şahab Balcıoğlu, Şemsi Mısır, Şemsi Sılkım,

Şevket Rado, Tahsin Demiray, Tahsin Öztin, Talat Midhat Hemşeri, Turhan Aytul, Turhan Bayraktar, Türkân Türker, Ubeydullah Efendi (Hatiboğlu), Ümit Deniz, Vahdet Gültekin, Yalçın Çetin, Yalçın Kılan, Yaşar Nabi Nayır, Yurdagün Göker, Yusuf Akçura, Zahir Güvemli, Zeyyat Gören, Ziya Işıküstün.

Üçüncü Cilt:

Adnan Ataöver, Afif Yesari, Agâh Güçlü, Ahmed Halid Yaşaroğlu, Ahmed Hilali Sıyman, Ahmed Muhib Dranas, Ahmed Rasim, Ali İhsan Barlas, Ali Kemal Meram, Altemur Kılıç, Aydın Bakanoğlu, Ayhan Erer, Celal Nuri İleri, Celâl Sılay, Cem, Cihad Dilerge, Demir Feyizoğlu, Doğan Katırcıoğlu, Dr. Abdullah Cevdet, Ebubekir Hâzım Tepeyran, Ecvet Güresin, Enis Tahsin Til, Enver Behnan Şapolyo,ERCÜMENT KALMIK, ERCÜMENT KOCATÜRK, ERTUĞRUL AKÇAYLI, ERTUĞRUL POLAT, ERTUĞRUL ŞEVKET AVAROĞLU, FAHRI CELAL GÖKTULGA, FARUK FENİK, FERHAN DEVEKUŞUOĞLU, FETHİ KARDEŞ, FLORINALI NÂZIM, FUAD KÖPRÜLÜ, GAVSİ OZANSOY, GÖKHAN EVLİYAOĞLU, GÜZİDE SABRİ (AYŞE AYGÜN), HAFİ KADRI ALPMAN, HAKKI SÜHA GEZGIN, HAKKI TARIK US, HALİL NİHAD BOZTEPE, HALUK CEMAL BEYDEŞMEN, HALÛK ŞEHSURVAROĞLU, HAMMAMİZÂDE İHSAN, HASAN ALİ EDİZ, HASAN ÂLİ YÜCEL, HASAN AMCA, HASAN RASİM US, HİKMET SAİM BALKIR, HÜSEYİN KÂZİM KADRI, HÜSEYİN RAĞIB BAYDUR, HÜSEYİN RIFAT IŞIL, İBRAHİM HİLMİ ÇIĞIRAÇAN, İLHAN GEÇER, İSMET HULUSİ İMSET, İZZET MELİH DEVRİM, KÂZİM ÜZEN, KEMAL KINACI, KEMAL ONAN, KENAN HULÛSİ KORAY, KERİM KONAK, M. TURHAN TAN, MAHMUD SADIK, MEHMED ALİ ERMiŞ, MEHMED ATAKER, MERAL GASPİRALI, MERYEM ABİGADOL (TURALI), MIDHAT SERTOĞLU, MUHİDDİN BIRGEN, MURAT SERTOĞLU, MUSTAFA DEMİRCİOĞLU, MUSTAFA NİMET ÜYKEN, MUVAKKAR EKREM TALÛ, MUZAFFER KAYAR, MUZAFFER SOYSAL, MÜNİR HAYRİ EGELİ, NACİ SADULLAH DANIŞ, NAŞİT HAKKI ULUĞ, NECLA TONAK ERBAKIR, NURCIHAN KESİM, NURİ ÖMER ERGENE, NURULLAH BARİMAN, NURULLAH TILGEN, OĞUZ ŞEREN, ONUR GÜRTUNCA KARAKUŞ, ORHAN METE, ORHAN TAŞAN, OSMAN CEMAL KAYGILI, OSMAN NECMİ KARACA, OSMAN TUĞRUL, ÖZCAN ERGÜDER, RAĞIB ŞEVKİ YEŞİM, RAİF NECDET KESTELLİ, RAKİM ÇALAPALA, RAŞİD DILERGE, REHA OĞUZ TÜRKKAN, REŞAD FEYZİ YÜZÜNCÜ, RIFAT EKİNCİ, RIFAT ILGAZ, RIZA TEVFİK BÖLÜKBAŞI, SABAHATTİN KUDRET AKSAL, SADRI ERTEM, SADULLAH USUMİ, SALİH ERİMEZ, SÂMİH NAFİZ TANSU, SATI BEY (SATI EL-HURSÎ), SEDAT TAYLAN, SELİM BABAN, SELİM Y. SALTI, SEYFEDDİN ORHAN ÇAĞDAŞ,

Sinan Kurle, Şair Eşref, Şevket Evliyagil, Şükûfe Nihal, Tarık Mümtaz Göztepe, Turgut Fethi Erden, Uğur Gürtunca, Vahid Ramiz Hiç, Vecdi Bürün, Vedad Etensel, Vedat Nedim Tör, Vedii Evsal, Yekta Ragıb Önen, Yorgi Kaçamakoğlu, Yusuf Razi Bel, Yücel Hacaloğlu, Zahir Ferid Törümküney, Zeki Cemal Bakiçelebioğlu, Zeki Tükel.